

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

JAKA CERAR

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

PRILAGAJANJE PODJETJA ADRIAPLIN D.O.O. ODPRTJU
TRGA ZEMELJSKEGA PLINA V SLOVENIJI ZA
GOSPODINJSKE ODJEMALCE

Ljubljana, november 2008

JAKA CERAR

IZJAVA

Študent Jaka Cerar izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom dr. Švigelj Mateja, in da dovolim njegovo objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD..	1
1 O ZEMELJSKEM PLINU	2
1.1 NASTANEK IN PRENOS ZEMELJSKEGA PLINA.....	2
1.2 KEMIJSKE LASTNOSTI ZEMELJSKEGA PLINA	3
1.3 UPORABA ZEMELJSKEGA PLINA.....	3
1.4 PRIMERJAVA ZEMELJSKEGA PLINA Z DRUGIMI ENERGENTI NA RAVNI GOSPODINJSKIH ODJEMALCEV	3
1.4.1 Prednosti.....	4
1.4.2 Slabosti.....	4
1.4.3 Priložnosti.....	4
1.4.4 Nevarnosti.....	5
1.5 SVETOVNA PROIZVODNJA IN ODJEM ZEMELJSKEGA PLINA.....	5
2 ODPRTJE TRGA ZEMELJSKEGA PLINA V EU.....	7
2.1 TRG ZEMELJSKEGA PLINA V EU	7
2.2 SMERNICE O ODPIRANJU TRGA V EU	10
2.2.1 Prva plinska smernica.....	11
2.2.2 Druga plinska smernica.....	11
2.2.3 Tretja plinska smernica	12
2.2.4 Smernica o ukrepih za zagotavljanje zanesljivosti oskrbe z zemeljskim plinom .	13
2.2.5 Rezultati odprtja trga.....	13
3 ODPRTJE SLOVENSKEGA TRGA ZEMELJSKEGA PLINA	14
3.1 SLOVENSKI TRG ZEMELJSKEGA PLINA	14
3.2 OSKRBA Z ZEMELJSKIM PLINOM	14
3.3 POTEK ODPIRANJA TRGA ZEMELJSKEGA PLINA V SLOVENIJI.....	15
3.4 SEGMENTI TRGA ZEMELJSKEGA PLINA	17
3.4.1 Dobava na veleprodajnem trgu	17
3.4.2 Dobava na maloprodajnem trgu.....	17
3.4.3 Prenos zemeljskega plina.....	18
3.4.4 Distribucija zemeljskega plina.....	19
3.5 TRŽNA STRUKTURA NA SLOVENSKEM TRGU ZEMELJSKEGA PLINA.....	24
3.6 CENE ZEMELJSKEGA PLINA V SLOVENIJI	25
3.7 ZANESLJIVOST DOBAVE ZEMELJSKEGA PLINA V SLOVENIJI.....	26
3.8 TRG ZEMELJSKEGA PLINA PO ODPRTJU	27
3.8.1 Vzpostavitev konkurence.....	28
4 PRILAGODITEV PODJETJA ADRIAPLIN ODPRTEMU TRGU ZEMELJSKEGA PLINA	31
4.1 ZGODOVINA PODJETJA	31
4.2 OSNOVNA DEJAVNOST PODJETJA.....	31
4.3 PRODAJNE POTE NA TRGU ZEMELJSKEGA PLINA	33
4.3.1 Direktne prodajne poti	33
4.3.2 Indirektne prodajne poti	34
4.4 NOVE PO PRODAJNE AKTIVNOSTI	35
4.4.1 Splošno.....	35
4.4.2 Lastnoročno popisovanje plinomera.....	35
4.4.3 Pavšalno plačevanje položnic.....	36

4.4.4	<i>Fiksna cena zemeljskega plina</i>	36
4.4.5	<i>Spletna stran</i>	37
SKLEP		37
LITERATURA IN VIRI		39

SEZNAM SLIK

Slika 1:	Svetovna proizvodnja zemeljskega plina v m ³ v letu 2006.	5
Slika 2:	Proizvodnja, uvoz in izvoz zemeljskega plina po letih za EU 27	8
Slika 3:	Uvozni potencial zemeljskega plina v EU 30 (v milijardah m ³)	9
Slika 4:	Tržni delež dobaviteljev zemeljskega plina na celotnem maloprodajnem trgu zemeljskega plina v Sloveniji v letu 2006	18
Slika 5:	Občine, v katerih se izvaja distribucija zemeljskega plina	22
Slika 6:	Razporeditev odjemalcev zemeljskega plina in njihove porabe v tri razrede, glede na letno porabo v letu 2006	25
Slika 7:	Primerjava povprečnih cen zemeljskega plina za gospodinjstva v EU 15 in v Sloveniji po letih (v evrih za m ³)	26
Slika 8:	Število odjemalcev zemeljskega plina na distribucijskem omrežju podjetja Adriaplin po letih	32
Slika 9:	Prodane količine zemeljskega plina podjetja Adriaplin po letih	33

SEZNAM TABEL

Tabela 1:	Analiza zemeljskega plina kot energenta na ravni gospodinjskih odjemalcev.....	3
Tabela 2:	Proizvodnja zemeljskega plina v milijardah m ³ skozi obdobje po različnih celinah.....	6
Tabela 3:	Poraba zemeljskega plina v milijardah m ³ skozi obdobje po različnih celinah.....	6
Tabela 4:	Letna oskrba z zemeljskim plinom v sloveniji med letom 2000 in 2006 v sm ³	15
Tabela 5:	Preglednica cen za distribucijo ZP podjetja adriaplin d.o.o. od februarja 2008 naprej (cene veljajo na mesec in ne vsebujejo dddv)	21
Tabela 6:	Tržni deleži dobaviteljev zemeljskega plina glede na letno porabo odjemalcev v letu 2006	24
Tabela 7:	Cenovna primerjava dobaviteljev zemeljskega plina na letni osnovi.....	30
Tabela 8:	Prikaz podjetij in območij njihovih delovanj ter oblike razmerja do občine.....	2

SEZNAM PRILOG

Priloga 1:	Razlaga pojmov.....	1
Priloga 2:	Distribucijska podjetja.....	2
Priloga 3:	Odgovornost systemskega operaterja.....	3

UVOD

Zemeljski plin je najčistejše in energetske najučinkovitejše fosilno gorivo (Smolnikar, 2008, str. 23). Lahko bi mu rekli energent prihodnosti, saj se do leta 2020 pričakuje, da bo zemeljski plin pokrival že 27 % svetovnih potreb po energiji, predvsem na račun zamenjave ekološko manj primernih trdih in tekočih goriv (Plinasta goriva in naprave za ogrevanje prostorov in vode, 2003, str. 5).

V zakonodajnem smislu se je trg zemeljskega plina v Evropski uniji začel odpirati pred desetimi leti. Pri tem je potrebno poudariti, da pri odpiranju trga mislimo na nakup in prodajo zemeljskega plina, saj prenos in distribucija zemeljskega plina še naprej ostajata netržni dejavnosti (monopol) in kot taki regulirani s strani ustreznega regulatorja trga. Posamezne države članice sledijo evropskim plinskim smernicam, saj Evropska unija ne želi imeti zgolj 27 posameznih odprtih trgov, ampak teži k enotnemu evropskemu trgu znotraj EU.

Slovenija se je prav tako kot ostale članice EU lotila odpiranja trga zemeljskega plina. Dokončno stopnjo odprtosti trga zemeljskega plina je uradno dosegla s 1. 7. 2007, ko so med zadnjimi postali upravičeni odjemalci gospodinjski odjemalci. Prosti trg zemeljskega plina pomeni, da dobava plina ne bo več omejena le na lastno omrežje, ampak bo možno zemeljski plin dobavljati tudi prek drugih omrežij. Odprti trg je tako hkrati priložnost za podjetja, da prodrejo na nove trge, kot tudi nevarnost nove konkurence na obstoječih trgih.

Zaradi omenjenih sistemskih sprememb in novih tržnih pogojev se je v podjetju Adriaplin d.o.o. spremenil del trženjskih aktivnosti v koncesijskih občinah. Ob hkratnem radikalnem zmanjšanju gradnje in širitve novih plinovodnih omrežij, podjetje vso večjo pozornost sedaj namenja pridobivanju novih uporabnikov med lastniki objektov, kjer je priključni plinovod že zgrajen, oziroma do objektov, kjer je plinovodno omrežje zgrajeno, vendar se v času osnovne gradnje za izvedbo priključnega plinovoda do objekta niso odločili. Ker v prihodnosti ni pričakovati velikih cenovnih razlik med konkurenčnimi energenti (zemeljski plin, lahko kurilno olje), je in bo potrebno pri komuniciranju s strankami bistveno bolj poudarjati ostale prednosti zemeljskega plina (npr. prihranek skladiščnega prostora in ekološko neoporečnost ter predvsem udobje, ki ga nudi uporaba zemeljskega plina).

Namen diplomskega dela je analizirati razmere gospodinjskih odjemalcev pred popolnim odprtjem trga zemeljskega plina 1. 7. 2007 in po njem ter analizirati v kolikšni meri so omenjeni odjemalci pridobili z odprtjem trga oziroma morebiti tudi izgubili. Na podlagi zbranih podatkov bom predvidel nadaljnjo smer prilagajanja plinskih podjetij razmeram na trgu in s tem posledično tudi krepitvi konkurence na trgu.

Odprtost trga zemeljskega plina v Sloveniji prinaša slovenskim plinarskim podjetjem velike spremembe, ki se kažejo predvsem skozi drugačno politiko poslovanja, kot tudi z drugačno organizacijsko zasnovo. Za cilj raziskave sem si zadal analizirati prilagoditev podjetja Adriaplin d.o.o. odprtju trga zemeljskega plina v Sloveniji, predvsem z organizacijske strani in drugačnega pristopa do dela.

V diplomskem delu je uporabljeno izrazoslovje, značilno za panogo. Začetni obrazložitvi pojmov in okrajšav bo sledila uporaba brez podrobnih obrazložitev.

Diplomsko delo je razdeljeno na štiri poglavja. V prvem poglavju diplomskega dela bom predstavil splošne značilnosti zemeljskega plina in splošna dejstva o svetovni proizvodnji in porabi zemeljskega plina. Drugo poglavje bo obsegalo odprtje trga zemeljskega plina v Evropski uniji preko različnih plinskih smernic in rezultate odprtja trga. Tretje poglavje bo opisovalo spremembe po odprtju slovenskega trga zemeljskega plina za gospodinske odjemalce in stanje pred odprtjem trga. Zadnje, četrto poglavje, bo rezervirano za predstavitev prilagajanja podjetja Adriaplin d.o.o. novim razmeram na slovenskem trgu zemeljskega plina.

1 O ZEMELJSKEM PLINU

1.1 Nastanek in prenos zemeljskega plina

Podobno kot nafta in premog je tudi zemeljski plin energent fosilnega izvora. Pridobiva se iz vrtin v plasteh zemeljske skorje globine tudi do šest tisoč metrov in se, podobno kot nafta, po ceveh črpa na površje, kjer ni potreben noben nadaljnji okolju škodljiv proces ali obdelava (Fosilna goriva, 2008). Najpogostejši prenos zemeljskega plina do končnega odjemalca je opravljen bodisi preko zgrajenega plinovodnega omrežja, kjer se zemeljski plin transportira v plinastem stanju, bodisi se transportira s posebnimi ladjami za utekočinjeni zemeljski plin (Cross-Border Natural Gas Trade in APEC Economies, 2004). Za zemeljski plin, ki se distribuira po plinovodnem omrežju, je za njegovo uporabo potrebno imeti ustrezno razvejan plinovodno omrežje na določenem območju. V magistralnih plinovodih transportnega plinovodnega omrežja se običajno plin transportira pod visokim tlakom od 10 do 50 barov, medtem ko znaša tlak v srednje in nizekotlačnih plinovodih, ki so namenjeni distribuciji v široki potrošnji, od 1 do 4 bare, oziroma so potrošniki priključeni na nizkotlačno omrežje, kjer je tlak 100 milibarov (Splošno o zemeljskem plinu, 2008). Za transport utekočinjenega zemeljskega plina preko ladij, je potrebno zemeljski plin ohladiti na $-162\text{ }^{\circ}\text{C}$. Pri tej temperaturi je plin v tekočem stanju in je tako pri stanju tlaka v okolju 1 bar njegova prostornina 600 krat manjša kot v plinastem stanju. Zemeljski plin se utekočini predvsem zaradi transporta z ladjami – tankerji na velike razdalje, ki so večje od 2000 kilometrov. Tankerji imajo za prevoz plina prirejeno posebno toplotno izolirane rezerve prostornine do 100.000 kubičnih metrov,

kar predstavlja enako 60 milijonov Sm³ zemeljskega plina transportiranega po plinovodnem omrežju (What is LNG, 2006).

1.2 Kemijske lastnosti zemeljskega plina

Zemeljski plin je sestavljen iz različnih plinov, med katerimi z 98,2 % prevladuje plin metan (CH₄). Zemeljski plin je po lastnostih nestrupen plin, lažji od zraka, brez barve in vonja ter zgoreva z modrikastim plamenom. Zaradi varnostnih razlogov se zemeljskemu plinu pred distribucijo dodaja odorant, ki omogoča, da se v primeru uhajanja iz plinskega sistema, lahko zazna in izsledi. Če zemeljski plin primerjamo s premogom ali kurilnim oljem, vsebuje zanemarljivo malo žvepla (S), vrednosti ostalih škodljivih snovi, ki nastanejo pri zgorevanju, kot so na primer ogljikov dioksid (CO₂), ogljikov monoksid (CO) in dušikovi oksidi (NOX), so bistveno nižje. Popolnoma odsotni so tudi prašni delci v obliki saj (Splošno o zemeljskem plinu, 2008).

1.3 Uporaba zemeljskega plina

Zemeljski plin se uporablja pri kuhanju, za pripravo tople sanitarne vode, za ogrevanje bivalnih prostorov, pri raznih industrijskih obratih, za proizvodnjo elektrike itd. Uporaba zemeljskega plina je izredno široka in hkrati tudi silno enostavna, saj zemeljskega plina ni potrebno skladiščiti, zato potrošnik prihrani tudi na prostoru. Zemeljski plin je v cenovni primerjavi z drugimi fosilnimi gorivi v izredno dobrem položaju, saj je med fosilnimi energenti med najcenejšimi in po vrhu še najmanj obremenjujoč za okolje (Splošno o zemeljskem plinu, 2008).

1.4 Primerjava zemeljskega plina z drugimi energenti na ravni gospodinjskih odjemalcev

V Tabeli 1 so prikazane glavne prednosti in slabosti ter priložnosti in nevarnosti uporabe zemeljskega plina za gospodinjske odjemalce.

Tabela 1: Analiza zemeljskega plina kot energenta na ravni gospodinjskih odjemalcev

<p>PREDNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cenovno ugodnejši energent (v primerjavi z ostalimi fosilnimi gorivi). • Ekološka sprejemljivost energenta. • Ni nikakršnih skrbi z naročanjem energenta. • Ni skladiščenja energenta in s tem večji prihranek pri samem prostoru. 	<p>SLABOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Investicijski vložki.
<p>PRILOŽNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> • V kolikor mreža priključnih plinovodov ni 100 % zasedena (relativno enostaven in hiter prehod na zemeljski plin, v kolikor se 	<p>NEVARNOSTI</p> <ul style="list-style-type: none"> • Odvisnost dobave (možne motnje v dobavi). • Zmanjšanje zaupanja v stalnost dobave (vpliv političnih odločitev na dobavo).

<p>gospodinjstvo nahaja v bližini plinovodnega omrežja).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uporaba zemeljskega plina za hlajenje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Strah pred nesrečo ob uporabi zemeljskega plina.
---	--

1.4.1 Prednosti

Prva navedena prednost se nanaša na zemeljski plin kot energent, saj je bil le-ta v zadnjih letih cenejši od ostalih fosilnih energentov (utekočinjen naftni plin in kurilno olje). Omenjeno razliko gre izpostavljati tudi vnaprej, saj je cena eden izmed bolj pomembnih faktorjev pri odločitvi za prehod na zemeljski plin.

Preden se stranka odloči za izvedbo plinske napeljave, potrebuje svetovanje z izkušenimi svetovalci na terenu, kateri ji predstavijo vse pomembne podatke in rešitve, tako napeljave kot vseh prednosti zemeljskega plina ter ekološke sprejemljivosti energenta. Z osebnim pristopom, ki je potreben tako rekoč pri vsaki novi stranki, se že od samega začetka začne graditi zelo močno partnerstvo. Takšnega partnerstva na primer pri uporabi kurilnega olja ali nakupu lesa ni. Podjetja tudi v kasnejših fazah skrbijo za osveščenost svojih strank in pri tem se krepi zadovoljstvo strank, katere ne razmišljajo o zamenjavi zemeljskega plina z drugimi energenti.

Prednost zemeljskega plina je tudi fizične narave, saj odpade prostor za skladiščenje energenta, hkrati pa odpade tudi skrb z naročanjem energenta, saj je energent vseskozi na voljo.

1.4.2 Slabosti

Slabost, s katero so soočeni gospodinjstvi, kateri želijo uporabljati zemeljski plin kot energent, je izgradnja plinovodnega priključka in relativno višja investicija v ogrevalni sistem v primerjavi z ogrevalno tehniko na olje ali trda goriva. V kolikor ne gre za novo gradnjo, je potrebno investirati tudi v sanacijo notranjosti dimnika, ki pri porabi ostalih energentov ni potrebna.

1.4.3 Priložnosti

V primeru, da mreža priključnih plinovodov ni 100 % zapolnjena z odjemalci, to vsekakor pomeni priložnost za gospodinjstva, ki še nimajo odjema zemeljskega plina.

Priložnost uporabe zemeljskega plina za hlajenje (torej poraba tudi poleti) se nanaša na neko daljše časovno obdobje. Tehnologija sicer že omogoča udobno hlajenje na zemeljski plin, vendar je le-ta še relativno cenovno nedostopna in posledično neatraktivna. Priložnost kot taka bo nastala, ko se bodo izračuni stroškov investicije v to tehnologijo in stroški energenta na dolgi rok približali aktualnemu strošku hlajenja z električno energijo.

1.4.4 Nevarnosti

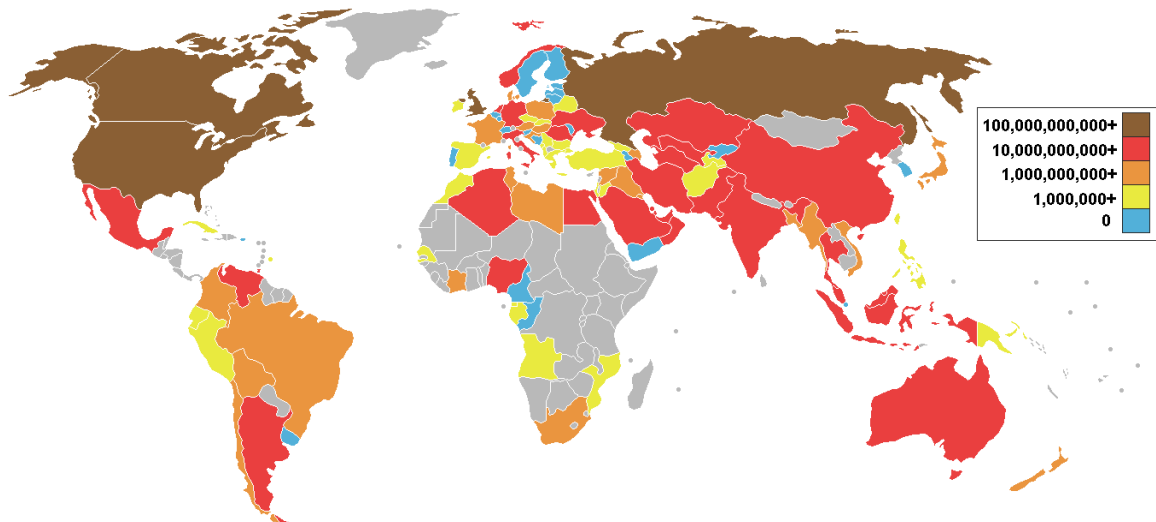
Med nevarnosti gre uvrstiti predvsem odvisnost dobave zemeljskega plina. Politični pretresi in t.i. »plinske vojne«, ki so se dogajale in se bodo tudi v prihodnje, pa to skrb le še poglobijo. Podjetja lahko ob takšnih skrbih le »gasijo požar« in z verodostojnimi informacijami poizkušajo čim bolj omiliti negativni vpliv takih (dez)informacij.

Nevarnost predstavlja tudi strah ljudi ob morebitnih nesrečah z uhajanjem zemeljskega plina iz plinovodnega omrežja. Glede na to, da je zemeljski plin brez vonja, se mu za njegovo zaznavanje ob uhajanju doda odorant.

1.5 Svetovna proizvodnja in odjem zemeljskega plina

Glede na to, da se povpraševanje po zemeljskem plinu iz leta v leto nenehno povečuje, trendu povečanja poizkuša slediti tudi proizvodnja zemeljskega plina. Slika 1 prikazuje svetovno proizvodnjo zemeljskega plina v letu 2006.

Slika 1: Svetovna proizvodnja zemeljskega plina v m^3 v letu 2006

Vir: CIA Factbook figures, 2006.

Tabela 2 (na strani 6) prikazuje rast proizvodnje zemeljskega plina po celinah. Svetovna proizvodnja zemeljskega plina je bila v letu 2006 za približno 2,3-krat večja od proizvodnje zemeljskega plina v letu 1976.

Trend povečanja proizvodnje zemeljskega plina se bo nadaljeval tudi v prihodnosti. V letu 2006 je proizvodnja zemeljskega plina v svetovnem merilu znašala 2865 milijard m^3 , do leta 2025 pa naj bi proizvodnja zemeljskega plina presegla 5000 milijard m^3 , kar pomeni povečanje proizvodnje zemeljskega plina za skoraj 75 % glede na leto 2006 (Cross-Border Natural Gas Trade in APEC Economies, 2004).

Tabela 2: Proizvodnja zemeljskega plina v milijardah m³ skozi obdobje po različnih celinah

Proizvodnja ZP po celinah	1976	1986	1996	2006
Severna Amerika	631,0	559,9	725,5	754,4
Centralna in Južna Amerika	26,2	50,0	81,4	144,5
Evropa in Evroazija	507,8	861,4	945,4	1072,9
Bližji vzhod	33,9	76,1	158,0	335,9
Afrika	13,7	50,2	88,9	180,5
Azija in Pacifik	40,2	116,0	228,6	377,1
Skupaj	1252,9	1713,6	2227,9	2865,3
Indeks skupaj (osnova 1976)	100	137	178	229

Vir: BP Statistical Review of World Energy (history) 2006, 2006.

Največje proizvajalke zemeljskega plina so ZDA, Kanada in Rusija. Skupaj proizvedejo preko 45 % svetovne proizvodnje zemeljskega plina (BP Statistical Review of World Energy, 2007).

Tako kot proizvodnja, tudi poraba zemeljskega plina v svetu iz leta v leto narašča. Tako je leta 1993 poraba zemeljskega plina znašala 2.170 mrd m³, v letu 2000 je poraba narasla že na 2.500 mrd m³, za leto 2020 pa je predvidena poraba plina 3.100 mrd m³ (Plinasta goriva in naprave za ogrevanje prostorov in vode, 2003).

Tabela 3: Poraba zemeljskega plina v milijardah m³ skozi obdobje po različnih celinah

Poraba ZP po celinah	1966	1976	1986	1996	2006
Severna Amerika	500,0	628,4	543,3	752,8	770,3
Centralna in Južna Amerika	15,3	27,5	49,7	81,4	130,6
Evropa in Evroazija	179,4	536,7	864,4	976,4	1146,3
Bližji vzhod	10,9	26,5	72,5	150,7	289,3
Afrika	1,1	5,6	31,1	47,2	75,8
Azija in Pacifik	6,4	40,5	120,8	238,0	438,5
Skupaj	713,1	1265,2	1681,7	2247,8	2850,8
Indeks skupaj (osnova 1966)	100	177	236	314	399

Vir: BP Statistical Review of World Energy (history) 2006, 2006.

Poraba zemeljskega plina je bila, gledano v svetovnem merilu, v letu 2006 glede na leto 1966 večja za skoraj 300 % (Tabela 3). Poraba zemeljskega plina se je v zadnjih 40 letih relativno najbolj povečala na afriški celini za več kot 75-krat. V kolikor gledamo povečanje porabe zemeljskega plina v razdobju 40 let (1966–2006) po količini porabljenega plina ugotovimo, da je največja porabnica Evropa, ki je porabila skoraj 1000 milijard m³ zemeljskega plina več v letu 2006, kot ga je v letu 1966. Iz skupne porabe lahko zasledimo, da se skupna poraba na vsake 10 let v absolutnih številkah poveča za približno 500 milijard m³ zemeljskega plina.

Glede na raziskana nahajališča plina, so skupne svetovne zaloge ocenjene na 400.000 mrd m³, pri čemer strokovnjaki zatrjujejo, da je dokazanih zalog plina 143.000 mrd m³,

potencialnih zalog pa celo 255.000 mrd m³ in več. Za stabilno in dolgoročno oskrbo s plinastimi gorivi je pomembno dejstvo, da skupne in dokazane zaloge iz leta v leto naraščajo. Glede na dosedanjo porabo in porabo, ki jo predvidevajo za prihodnost, ocenjujejo, da bomo plin lahko uporabljali še najmanj 100 let (Plinasta goriva in naprave za ogrevanje prostorov in vode, 2003). V kolikor bodo gospodarski in politični pogoji ugodni za zemeljski plin ter bodo v prihodnje uporabljene najbolj učinkovite raziskave in proizvodna tehnologija, se celotne zaloge zemeljskega plina po ocenah strokovnjakov lahko povečajo preko 500.000 mrd m³ (Pajk, 2002). Največje dokazane zaloge zemeljskega plina se po zadnjih ocenah skrivajo v državah na Bližjem vzhodu, in sicer preko 41,5 % vseh dokazanih rezerv zemeljskega plina gledano v svetovnem merilu. Države nekdanje Sovjetske zveze posedujejo približno 33 % vseh svetovnih rezerv zemeljskega plina, Afrika 7,8 %, sledi Azija in Oceanija s približno 6,8 %, Severna Amerika s 4,5 %, Srednja in Južna Amerika s 3,9 % in Evropa s 2,9 % (Oil, Gas reserves inch up, production steady in 2007, 2008).

Največje nahajališče zemeljskega plina v svetovnem merilu se po ocenah strokovnjakov nahaja v državi Katar. Njihove ocene govorijo o zalogi zemeljskega plina preko 25.000 mrd m³. Drugo največje nahajališče zemeljskega plina je po oceni strokovnjakov v vodah države Iran, kjer ocene kažejo na od 8.000 do 14.000 mrd m³ zemeljskega plina (CIA Factbook figures, 2006).

Leta 1995 je pokrival zemeljski plin približno 20 % vseh svetovnih potreb po energiji; do leta 2020 predvidevajo strokovnjaki povišanje na 27 %, predvsem na račun zamenjave ekološko manj primernih trdih in tekočih goriv (Plinasta goriva in naprave za ogrevanje prostorov in vode, 2003).

2 ODPRTJE TRGA ZEMELJSKEGA PLINA V EU

2.1 Trg zemeljskega plina v EU

Zemeljski plin postaja za Evropsko unijo čedalje bolj pomemben vir energije. V prihodnje bo imel zemeljski plin kot vir energije najhitrejšo stopnjo rasti med fosilnimi energenti predvsem na račun ekološke sprejemljivosti, ko ga primerjamo z ostalimi fosilnimi energenti (Gas and Electricity Market Statistic, 2005). Višina stopnje rasti zemeljskega plina v EU je v prihodnje odvisna predvsem od višine cene, zanesljivosti oskrbe in klimatskih sprememb (Future natural gas demand in Europe, 2006, str. 27).

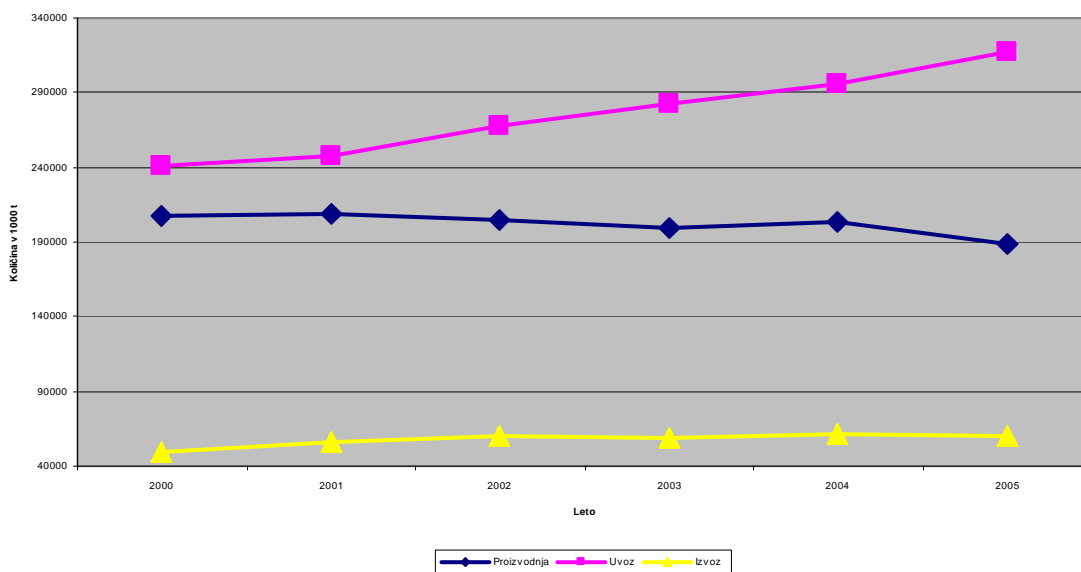
Najbolj pomembno v prihodnje bo zagotovo gibanje cen zemeljskega plina, saj smo v zadnjih letih priča močnemu porastu dviga cen nekaterih energentov, med katerimi ni izostal niti zemeljski plin. V obdobju januar 2006 do januar 2007 so se cene zemeljskega plina dvignile v območju EU 27 za gospodinjstva za 16 % in za industrijo za 9 %.

Najvišji skok cen za gospodinjke odjemalce v omenjenem obdobju je bilo v članici Latviji, in sicer za 41 %, sledi Velika Britanija s 38 % in Madžarska s 37 %. Prizanešeno ni bilo niti industrijskim uporabnikom. Najvišji skoki cen zemeljskega plina so bili v obdobju januar 2006 - januar 2007 zabeleženi v vseh treh baltičskih državah: Litvi (35 %), Latviji (31 %), Estoniji (30 %) (Goerten & Clement, 2007). V kolikor se bo trend tako visokih porastov cen zemeljskega plina nadaljeval, bo morda povpraševanje po energentu manjše od pričakovanj.

V Evropi devet največjih trgov pokriva 90 % vsega povpraševanja po zemeljskem plinu na območju Evropske unije: Velika Britanija, Nemčija, Italija, Nizozemska, Francija, Španija, Belgija, Poljska in Madžarska (Future natural gas demand in Europe, 2006).

V letu 2006 je poraba zemeljskega plina na območju EU 27 znašala dobrih 467 milijard m³, kar v svetovni porabi pomeni 17 % delež. Poraba zemeljskega plina se je pokrivala bodisi iz lastne domače proizvodnje zemeljskega plina bodisi preko uvoza. V kolikor primerjamo razmerje med uvozom in lastno proizvodnjo ugotovimo, da je Evropa iz leta v leto čedalje bolj odvisna od uvoza zemeljskega plina. Še leta 1970 je bila njena uvozna odvisnost od zemeljskega plina manj kot 10 %, leta 2000 je uvoz zadovoljil že 48 % vseh potreb po zemeljskem plinu na območju sedanje EU 27, ob koncu leta 2005 je uvozna odvisnost narasla že na 58 % (BP Statistical Review of World Energy, 2007 in Lastni izračuni). Naraščanje odvisnosti EU od uvoza zemeljskega plina je mogoče pričakovati tudi v prihodnje. Leta 2020 naj bi proizvodnja zemeljskega plina v EU 27 skupaj z Norveško pokrivala le še 32 % vseh potreb, leta 2030 pa le 26 % potreb po zemeljskem plinu (Drašković, 2008). Uvozno odvisnost EU po letih prikazuje spodnja Slika 2.

Slika 2: Proizvodnja, uvoz in izvoz zemeljskega plina po letih za EU 27

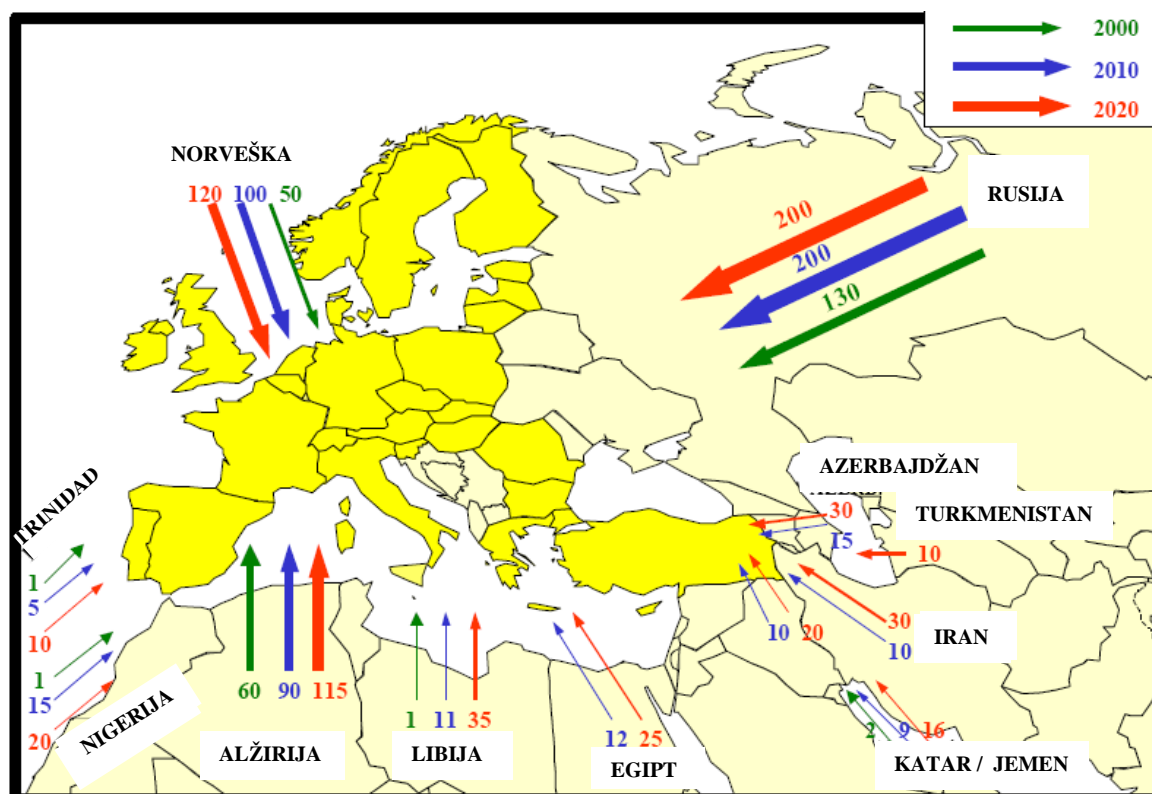

Vir: Eurostat, Statistical book, 2007 edition, str.10.

Uvozna odvisnost od zemeljskega plina se med državami članicami EU razlikuje. Nekatero članice so uvozno popolnoma neodvisne (Nizozemska in Danska), velika večina članic je uvozno odvisnih, nekatere celo popolnoma – 100 % (Belgija, Grčija, Luksemburg, Portugalska) (BP Statistical Review of World Energy, 2007 in Lastni izračuni).

Zemeljski plin se za potrebe Evropske unije uvaža predvsem iz treh držav proizvajalk zemeljskega plina: Rusije, Alžirije in Norveške (Slika 3). Ostale države, kot so Katar, Libija in Nigerija, izvozijo v EU manjše količine zemeljskega plina. Največji tržni delež uvoza je v letu 2000 pokrivala država Rusija s 53 %, sledila ji je Alžirija s 25 % in Norveška s 20 %. Do leta 2020 strokovnjaki predvidevajo, da bodo obstoječi največji uvozniki za EU (Rusija, Alžirija, Norveška) ostali najpomembnejši zunanji ponudnik za Evropo (Hafner, 2002).

Slika 3: Uvozni potencial zemeljskega plina v EU 30 (v milijardah m³)

Vir: Hafner, 2002.

Za razliko od uvoza je proizvodnja zemeljskega plina, proizvedenega na tleh Evropske unije, v zadnjih letih ostala na približno enakem nivoju. V letu 2005 in 2006 se je celo nekoliko zmanjšala, kljub dejstvu, da povpraševanje po zemeljskem plinu iz leta v leto narašča. Poraba zemeljskega plina se je namreč med letom 1990 in 2005 povečala za 50 % (Gas and Electricity Market Statistic, 2006).

Letna proizvodnja zemeljskega plina je v letu 2007 v EU 27 znašala okoli 200 milijard Sm^3 . V svetovnem merilu je v letu 2006 EU 27 proizvedla 7 % celotne svetovne proizvodnje zemeljskega plina v omenjenem letu. Največje proizvajalke zemeljskega plina znotraj Evropske unije so Velika Britanija, ki je leta 2006 proizvedla 80 milijard m^3 zemeljskega plina (39,6 % celotne proizvodnje na območju EU 27), sledi Nizozemska s slabimi 62 milijardami m^3 proizvedenega zemeljskega plina (30,6 % celotne proizvodnje na območju EU 27) in kot tretja največja proizvajalka s 15,6 milijarde m^3 zemeljskega plina sledi Nemčija (7,7 % celotne proizvodnje na območju EU 27) (BP Statistical Review of World Energy, 2007 in Lastni izračuni).

Povpraševanje po zemeljskem plinu v EU 27 se bo po napovedih do leta 2030 povečalo za 43 % oziroma za 672 milijard m^3 . Pri gospodinjstvih odjemalcih je v zadnjih 15 letih poraba v povprečju rasla 2,8 % letno, v prihodnje pa se na omenjenem segmentu odjemalcev pričakuje letna rast okoli 0,4 %. Pri industrijskih odjemalcih je pričakovati, da bo letna rast povpraševanja po zemeljskem plinu okoli 1 %. Pri proizvodnji električne energije iz zemeljskega plina se pričakuje povečanje povpraševanja za 2,7 % letno na okoli 167 milijard m^3 (Drašković, 2008).

Raziskave v letu 2007 so pokazale, da je dokazanih zalog zemeljskega plina znotraj EU za približno 5.100 milijard m^3 , kar predstavlja 1,9 % svetovno dokazanih rezerv. Največ zalog zemeljskega plina znotraj Evrope se nahaja na Norveškem (46 % vseh dokazanih zalog v Evropi), v kolikor govorimo o državah znotraj Evropske unije, ima največ rezerv zemeljskega plina Nizozemska (27,8 % vseh dokazanih zalog v Evropi) (Oil, Gas reserves inch up, production steady in 2007, 2008).

2.2 Smernice o odpiranju trga v EU

Evropska unija želi s svojimi smernicami poenotiti trge zemeljskega plina. V preteklosti so bili posamezni trgi zemeljskega plina upravljani s strani nacionalnih politik, kar je pomenilo, da je bil vsak trg specifičen. Zaradi odpiranja mej in s tem tudi večje odprtosti na gospodarskem področju, so vse politike držav v Evropski uniji prisiljene sprejeti in tudi izvesti vse naloge, ki jih nalagajo smernice na področju zemeljskega plina.

Evropska unija je želela svoje trge zemeljskega plina čim hitreje in uspešno odpreti, zato so tudi sprejeli smernice, po katerih naj bi se trgi zemeljskega plina razvijali. Glavni namen plinskih smernic je zagotoviti odjemalcem zemeljskega plina, da prosto izbirajo ponudnika in posledično vzpostavitev konkurence med ponudniki, katera bo prispevala k znižanju cen zemeljskega plina. Formalno je odprtost trga zemeljskega plina že vzpostavljena, vendar smo v praksi od odprtega trga še močno oddaljeni. Glavni razlogi za to tičijo predvsem v tehničnih in ekonomskih dejavnikih. Glavni problem, ki nastaja na področju zemeljskega plina, je pomanjkanje proizvajalcev zemeljskega plina, ki so

pretežno v državni lasti. Najbolj odprt trg zemeljskega plina tudi v praksi je angleški trg, ki mu sledi irski trg (Lecarpentier, 2006).

2.2.1 Prva plinska smernica

Prva plinska smernica pod oznako 98/30/ES je bila sprejeta 22. junija leta 1998 z začetkom veljave 10. avgusta 1998. Smernica govori o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom in podaja prve usmeritve glede prihodnje ureditve trga z zemeljskim plinom. Glavni dolgoročni cilj smernice je razviti konkurenco na evropskem plinskem trgu na osnovi splošnih pravil prenosa, skladiščenja, distribucije in dobave. To pomeni nediskriminacijski dostop do plinovodne mreže, transparenten prenos plina in postopki za pridobitev pooblastil. Pomembno je, da se oblikuje načelo enakopravnosti.

Smernica predvideva postopno oblikovanje notranjega konkurenčnega trga znotraj posameznih članic zaradi različnih struktur in razvitosti trgov ter s tem omogočiti industriji, da se prilagodi na prožen in urejen način novemu okolju (Pajk, 2002).

Smernica tudi določa posamezne aktivnosti za države članice, ki morajo biti končane v predpisanih rokih. Države članice so morale plinsko smernico vključiti v svojo zakonodajo. Smernica je sprva nalagala odprtje trga od avgusta 2000 naprej za vse odjemalce z letno porabo zemeljskega plina nad 25 mio Sm³, nato leta 2003 odprtje trga za odjemalce z letno porabo nad 15 mio Sm³ in nazadnje odprtje trga, najkasneje do avgusta leta 2008, za odjemalce z letno porabo nad 5 mio Sm³. Države članice naj bi zagotovile, da bo letni odjem vseh upravičenih odjemalcev v skupni porabi zemeljskega plina dosegal sprva vsaj 20 % celoletne porabe na nacionalnem trgu. Leta 2003 naj bi upravičeni odjemalci porabili 38 % skupne letne porabe zemeljskega plina in do leta 2008, ko se sprosti trg za vse odjemalce z letno porabo nad 5 mio Sm³ zemeljskega plina, na 43 % skupne letne porabe zemeljskega plina na nacionalnem trgu (Pajk, 2002).

V smernici so zapisana še nekatera druga pravila, predvsem o dostopu do omrežja, ločevanje dejavnosti (prenos, skladiščenje, prodaja in distribucija) in možna odstopanja od usmeritev smernice (Oostvoorn & Boots, 1999, str. 11).

2.2.2 Druga plinska smernica

Po prvi plinski smernici iz leta 1998 je s 26. junijem 2003 začela veljati druga plinska smernica 2003/55/ES. Nova smernica je predvsem poizkušala še bolj pospešiti odpiranje trga z zemeljskim plinom. Od držav članic je pričakovala, da bodo od 1. 7. 2004 naprej odprti vsi trgi za vse odjemalce zemeljskega plina razen gospodinjskih, po 1. 7. 2007 za vse odjemalce (Directive 2003/55/EC of the European parliament and of the council, 2003).

Smernica določa skupna pravila prenosa, distribucije, dobave in skladiščenja zemeljskega plina. Določa pravila glede organiziranja in delovanja sektorja zemeljskega plina, dostop

do trga, merila in postopke. Države članice morajo zagotavljati spremljanje zanesljivosti oskrbe. Spremljanje mora zlasti pokrivati ravnotežje med ponudbo in povpraševanjem na nacionalnem trgu.

Pri pisanju plinske smernice so poizkušali odpraviti vse tiste pomanjkljivosti, ki so pestile prvo smernico. Nova smernica je bila bolj uspešna od prve predvsem na področju dostopa do omrežja, ločevanja dejavnosti in regulacije. V drugih segmentih, kot je odprava dominantnosti podjetij, pa tudi druga smernica ni bila preveč uspešna (Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2003/55/EC, 2003).

2.2.3 Tretja plinska smernica

Evropska komisija je pripravila predlog tretje plinske smernice, ki pa je še v postopku sprejemanja. Glavni razlog za sprejemanje še tretje plinske smernice je v številnih problemih, ki jih je pokazala preiskava na različnih področjih.

Glavni problemi so predvsem:

- Neučinkovit trg,
- visoka stopnja tržne koncentracije,
- vertikalna integracija (onemogočen enak dostop vsem, nezadostno investiranje v infrastrukturo),
- regulatorji nimajo dovolj moči in neodvisnosti,
- pomanjkljiva obstoječa zakonodaja.

Želja po odpravi problemov, ki jih je ugotovila preiskava, je izredno velika, saj je konkurenčen in učinkovit evropski trg z zemeljskim plinom izredno pomemben tako za državljane kot za industrijo. Ob tem je potrebno tudi poudariti, da je takšen trg temeljni pogoj za uspešno spopadanje s klimatskimi spremembami, kot tudi odločilen za zagotavljanje zanesljive oskrbe in ugotavljanje pravih investicijskih signalov.

Tretji zakonodajni sveženj smernic in uredb EU je v postopku sprejemanja in med drugim:

- zaostrojuje zahteve glede delovanja trga, ločitve dejavnosti in nadzora,
- povečuje vlogo in odgovornost državnih regulatorjev in uvaja agencijo za koordiniranje čezmejnih zadev,
- prinaša tudi nove naloge v zvezi z varstvom pravic odjemalcev in spodbude za okolju prijazne vire,
- zahteva koordinacijo in sodelovanje tudi na ravni regionalnih trgov,
- pospešuje čezmejno trgovanje,
- spodbuja delovanje evropskega omrežja kot enovitega omrežja,
- učinkovitejši državni regulatorji,
- pospešuje čezmejno sodelovanje in naložbe,
- povečuje preglednost in solidarnost.

2.2.4 Smernica o ukrepih za zagotavljanje zanesljivosti oskrbe z zemeljskim plinom

Evropska unija je iz leta v leto bolj odvisna od uvoženega zemeljskega plina, hkrati pa se je trg zemeljskega plina v Evropi odprl, zato je bilo smiselno postaviti nekatere smernice za zagotavljanje zanesljivosti oskrbe z zemeljskim plinom. Smernica 2004/67/ES z dne 26. aprila 2004 govori ravno o ukrepih za zagotavljanje zanesljivosti oskrbe z zemeljskim plinom.

Smernica poizkuša opredeliti vloge in odgovornosti različnih akterjev na trgu z zemeljskim plinom in minimalne standarde zanesljivosti oskrbe za vse udeležence na trgu. Smernica poizkuša vzpostaviti skupni okvir, znotraj katerega države članice opredelijo splošne, pregledne in nediskriminatorne usmeritve za zanesljivost oskrbe z zemeljskim plinom. Minimalni standardi oskrbe z zemeljskim plinom določajo okoliščine, v katerih mora biti gospodinjstvom zagotovljena nemotena oskrba. Ob izredno nizkih temperaturah in izjemno velikem povpraševanju v ekstremno hladnih dneh je lahko delno motena oskrba v dobavi plina, vendar ne za gospodinjstva. Ti morajo imeti v delno moteni oskrbi zanesljivo oskrbo z zemeljskim plinom. Posamezne države lahko seveda smernico po želji tudi razširijo na mala in srednja podjetja ter na druge odjemalce, ki svoje porabe plina ne morejo preusmeriti na druge vire energije, vključno z ukrepi za zagotavljanje zanesljivosti njihovega nacionalnega elektroenergetskega sistema, če je odvisen od oskrbe s plinom.

Države članice lahko tudi določijo okvirne minimalne cilje za morebitne bodoče prispevke k zanesljivosti dobave v obliki skladišč bodisi v državah članicah bodisi zunaj njih ali pa to zahtevajo od industrije.

2.2.5 Rezultati odprtja trga

Ob koncu leta 2008, pet let po sprejetju druge plinske direktive, je preteklo dovolj časa da ocenimo njen učinek. Prav tako bo prihajajoča tretja plinska direktiva prispevala k še dodatnim spremembam na evropskem plinskem trgu.

Glede na evropsko plinsko direktivo naj bi vsi kupci lahko svobodno izbirali dobavitelje zemeljskega plina po juliju 2007. Za industrijske odjemalce je trg zemeljskega plina odprt že nekaj let.

Nekatere države so popolnoma odprle trge zemeljskega plina pred zahtevami smernic. Tako so Danska, Nemčija, Španija, Italija, Nizozemska, Avstrija in Velika Britanija odprle trge pred oktobrom 2006.

Ideja Evropske unije je kreirati svobodni trg zemeljskega plina, ki pa je še daleč od svobodnega. Tudi če je veliko podjetij, ki ponujajo zemeljski plin v določeni državi, kot

je na primer Nemčija, s preko 700 podjetij, pravega rivalstva ni, saj je med njimi samo nekaj pomembnih konkurentov. Glavni razlog omejene konkurence tiči največkrat v dejstvu, da kupujejo podjetja plin od istega dobavitelja, oziroma imajo nekatera podjetja prevladujoč položaj. V Italiji je skupaj 415 podjetij, ki prodajajo zemeljski plin, vendar samo 4 največja podjetja obvladujejo 72 % celotnega italijanskega trga, ostalih 411 podjetij pa si razdeli ostalih 28 % trga (European gas market indicators of liberalization process 2005–2006, 2007).

Opaziti ni nikakršne povezave med odprtjem trga in višino cen zemeljskega plina. Cene v Veliki Britaniji so visoke, kljub temu, da je bil britanski trg odprt med prvimi in na njem prevladuje največja konkurenca. Na drugi strani imamo Baltiške države, ki šele sedaj odpirajo svoje trge zemeljskega plina in imajo bistveno nižje cene zemeljskega plina kot Velika Britanija. Zaključimo lahko, da sama deregulacija trga ni dovolj za znižanje cene zemeljskega plina, saj so pomembni tudi drugi faktorji, ki vplivajo na višino cene plina. Ni za zanemariti stroškov transporta, dinamiko povpraševanja po zemeljskem plinu, in kratkoročne pogodbe ter regulirane tarife (Lewiner, 2007).

3 ODPRTJE SLOVENSKEGA TRGA ZEMELJSKEGA PLINA

3.1 Slovenski trg zemeljskega plina

V drugi polovici sedemdesetih je bil skozi Slovenijo zgrajen del globalnega plinovodnega omrežja, ki se preko Avstrije nadaljuje na Hrvaško oziroma v Italijo. Tedaj je bil omogočen začetek uporabe zemeljskega plina sprva velikim industrijskim uporabnikom (papirnice, železarne, cementarne ipd.) in malo kasneje tudi gospodinjskim uporabnikom preko distribucijskih podjetij. V Sloveniji zaenkrat nimamo ugotovljenih nahajališč zemeljskega plina, ki bi jih bilo smiselno črpati pod ekonomsko upravičenimi pogoji, zato smo popolnoma odvisni od uvoza iz tujine. Kljub pomanjkanju lastnih virov imamo zagotovljen dostop do virov zemeljskega plina iz severne Afrike, Rusije in osrednje Azije, saj se nahajamo na ugodni geografski poziciji in smo povezani na plinovode sosednjih držav tako, da predstavlja slovensko plinovodno omrežje integralni del evropskega plinovodnega omrežja. Za izravnavo nihanj med poletno in zimsko porabo se uporabljajo zakupljena podzemna skladišča plina v Avstriji in na Hrvaškem (Geoplin, 2008).

3.2 Oskrba z zemeljskim plinom

Slovenija je na področju energetske oskrbe z zemeljskim plinom praktično popolnoma odvisna od uvoza (Tabela 4). Na letni osnovi domača proizvodnja zemeljskega plina predstavlja komaj 0,4 % celotne porabe zemeljskega plina v Sloveniji. Največ, kar 51,2 % zemeljskega plina je bilo v letu 2006 dobavljenega iz Rusije, za Rusijo sledi dobava iz Alžirije z 32,3 %, 16,5 % dobave odpade na Avstrijo. V zadnjem letu je bila zaradi rusko-

ukrajinskega spora manjša dobava ruskega zemeljskega plina, ki se je nadomeščal z zemeljskim plinom iz skladišča v Avstriji (Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2006, 2007).

Tabela 4: Letna oskrba z zemeljskim plinom v Sloveniji med letom 2000 in 2006 v Sm³

Bilanca oskrbe	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Proizvodnja (v mio Sm ³)	7	6	6	5	5	4	4
Uvoz (v mio Sm ³)	1.007	1.038	1.001	1.109	1.099	1.137	1.101
Poraba (v mio Sm ³)	1.014	1.044	1.007	1.114	1.104	1.141	1.105
Indeks poraba (baza 1997)	109	112	108	119	118	122	118

Vir: Statistični letopis RS 2006.

V letu 2006 je bilo prodanih 1.1 milijard Sm³ zemeljskega plina (Tabela 4), kar je bilo za 3 % manj kot leto poprej, vendar za kar 18 % več kot leta 1997. Glavni razlog zmanjšane odjema zemeljskega plina v letu 2006 v primerjavi z letom 2005 lahko iščemo v milejši zimi. Razlog za povečanje odjema zemeljskega plina v letu 2006 v primerjavi z letom 1997 pa tiči v dejstvu, da se vsako leto poveča mreža plinovodov po Sloveniji in tako tudi število odjemalcev ter posledično tudi odjem zemeljskega plina.

3.3 Potek odpiranja trga zemeljskega plina v Sloveniji

V Sloveniji se je začel proces odpiranja trga zemeljskega plina kasneje kot v Evropski uniji. Glavni cilj odpiranja trga je tako v Evropski uniji kot tudi v Sloveniji enak, saj jim je skupna želja vzpostaviti konkurenčen trg, znižati cene in ponuditi odjemalcem prosto izbiro ponudnika zemeljskega plina.

Začetek odpiranja trga zemeljskega plina v zakonodajnem smislu lahko pripišemo novemu Energetskemu zakonu (Energetski zakon, Uradni list RS, št. 79/1999). Energetski zakon vključuje glavne zahteve Prve plinske smernice v EU, sprejete leta 1998. Zakon zagotavlja razvoj konkurence na trgu energije, saj veleva, da se glede oskrbe z zemeljskim plinom ponudnik in odjemalec prosto dogovorita o količini in ceni zemeljskega plina. Zakon opredeljuje tudi postopno odpiranje trga zemeljskega plina, ločitev javnih služb prenosa zemeljskega plina od upravljanja prenosnega omrežja in še nekatere druge značilnosti. V okviru Energetskega zakona je omenjen tudi Nacionalni energetski program (NEP). Z Nacionalnim energetskim programom se uveljavlja energetska politika s katero se zagotavlja predvsem zanesljiva in kakovostna oskrba z energijo, dolgoročna uravnoteženost razvoja energetskega gospodarstva, raznovrstnost energetskih virov, spodbujanje učinkovite rabe energije, spodbujanje konkurenčnosti na trgu z energijo, ekološka sprejemljivost pri oskrbi in rabi energije in nenazadnje varstvo potrošnikov (Resolucijo o nacionalnem energetskem programu UL RS, št. 57/04). V sredini leta 2003 (15. 7. 2003) je bila v Uradnem listu Evropske unije objavljena nova

smernica Evropskega parlamenta 2003/55/ES z dne 26. junija 2003 o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom in razveljavitvi prve plinske smernice 98/30/ES.

Pobude, ki poizkušajo spodbuditi razvoj enotnega trga z zemeljskim plinom, pa ne prihajajo samo s strani EU ampak tudi na regionalni ravni. Glavna želja je vzpostaviti konkurenčnejše okolje v regiji (južna in vzhodna Evropa) na področju zemeljskega plina ob upoštevanju zagotavljanja zanesljive oskrbe in izpostava predvidljivega okolja v regiji. Ključne razvojne faze regionalnih pobud so predvsem učinkovitejša raba zmogljivosti in spodbujanje razvoja novih zmogljivosti, zagotavljanje preglednosti na mejnih povezavah, povečanje stopnje medobratovalnosti in integracije sistemskih operaterjev ter razvoj trgovalnih vozlišč zemeljskega plina. Za Slovenijo je s tega vidika pomembna ocenitev možnosti prenosa zemeljskega plina od Slovaške preko Avstrije v Slovenijo do Italije (Koletnik, 2008).

Dejansko se je trg zemeljskega plina v Sloveniji odprl 1. 1. 2003, vendar samo za odjemalce z letnim odjemom več kot 25 mio m³ in za proizvajalce električne energije, ki uporabljajo za gorivo zemeljski plin. S 1. 7. 2004 so po noveli Energetskega zakona iz leta 2004 postali vsi upravičeni odjemalci ne-gospodinjski odjemalci. Odprtost trga zemeljskega plina je bila v Sloveniji tako na 91 % stopnji odprtosti. S 1. 7. 2007 pa se je trg zemeljskega plina v Sloveniji odprl tudi za vse gospodinjske odjemalce, ki so postali upravičeni odjemalci. Trg zemeljskega plina se je tako za vse odjemalce popolnoma odprl (Švigelj, 2008).

Na tem mestu je potrebno poudariti, da odjemalci po odprtju trga lahko zamenjajo le prodajalca plina, ne pa sistemskega operaterja (SODO). Sistemski operater ostane isti, ne glede na to, katero podjetje dobavlja plin končnemu odjemalcu. Pred odprtjem trga je bila med občino – koncedentom in podjetjem – koncesionarjem podpisana koncesijska pogodba, s katero je bila koncesionarju za določeno obdobje dana ekskluzivna pravica za izgradnjo in upravljanje omrežja ter dobavo zemeljskega plina za celotno območje občine. Podjetje – koncesionar je bilo dolžno po koncesijski pogodbi graditi plinovodno omrežje in zagotavljati oskrbo s plinom vsakega odjemalca. Z odprtjem trga je podjetje, kateremu je bila podeljena koncesija, še vedno zavezano po koncesijski pogodbi, kot edino graditi plinovodno omrežje in ga vzdrževati, sama prodaja plina pa je prepuščena trgu. S tem je tudi končna cena zemeljskega plina za končnega odjemalca odpadla na dva dela. En del cene (t.i. omrežnina), ki predstavlja regulirani del cene za uporabo omrežij, je potrebno plačati podjetju – koncesionarju, ki je za odjemalca zgradilo omrežje in mu je zato odjemalec dolžan plačevati ceno za distribucijo zemeljskega plina. Cene za distribucijo lahko postavljajo distribucijska podjetja sama, vendar morajo biti cene potrjene s strani Agencije za energijo. Drugi del cene, ki predstavlja neregulirano oziroma tržno dejavnost, je namenjen plačevanju blaga – zemeljskega plina dobavitelju. Cene za dobavljen zemeljski plin se spreminjajo mesečno, skladno z odvisnostjo od gibanja cen na trgu z zemeljskim plinom. Te cene oblikuje dobavitelj zemeljskega plina prosto.

3.4 Segmenti trga zemeljskega plina

Trg zemeljskega plina je sestavljen iz različnih podtrgov. Tako ločimo dobavo zemeljskega plina na veleprodajni in maloprodajni trg. Dobava na maloprodajnem trgu se razdeli na dobavo zemeljskega plina preko prenosnega omrežja in preko distribucijskega omrežja. Glede na to, da je v diplomskem delu večji poudarek na gospodinjskih odjemalcih, bo distribucija zemeljskega plina nekoliko bolj podrobno opisana.

3.4.1 Dobava na veleprodajnem trgu

Na slovenskem veleprodajnem trgu ima prevladujoči položaj Geoplin d.o.o., ki pokrije 99,7 % vseh potreb oskrbe z zemeljskim plinom. Ostalih 0,3 % odpade na dva tuja dobavitelja, in sicer po enega iz Italije in Hrvaške, ki sta dobavljala zemeljski plin do slovenske meje (Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2006, 2007).

Dobava zemeljskega plina Geoplina ostalim distributerjem poteka na podlagi dolgoročnih pogodb, ki pa so se v večini iztekle ob koncu leta 2007, vendar so se tudi na novo sklenile. Edina izjema je podjetje Adriaplin d.o.o., ki je z letom 2008 začelo samo uvažati zemeljski plin neodvisno od podjetja Geoplin d.o.o.

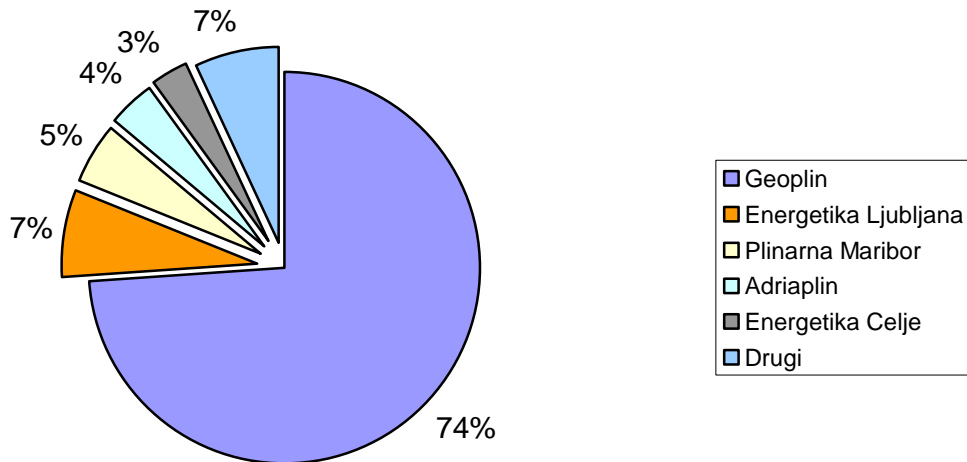
3.4.2 Dobava na maloprodajnem trgu

Maloprodajni trg zemeljskega plina je sestavljen iz dveh delov, ki se med seboj močno razlikujeta. Na eni strani poteka oskrba z zemeljskim plinom preko prenosnega plinovodnega omrežja, na drugi strani pa preko lokalnih distribucijskih omrežij. Preko prenosnega omrežja se oskrbujejo predvsem večji industrijski obrati in distribucijska podjetja, medtem ko se preko lokalnih distribucijskih podjetij oskrbujejo gospodinjstva, manjši industrijski obrati in komercialni uporabniki (Brečevič, Hrovatin & Šaver, 2002).

V letu 2006 je bilo v Sloveniji 63 plinificiranih občin. Slovensko ozemlje je 43 % pokrito z zemeljskem plinom (Geoplin poslovno poročilo 2006, 2007).

Največji tržni delež ima Geoplin d.o.o., ki je v letu 2006 obvladoval 74,1 % maloprodajnega trga. Ostala podjetja na trgu imajo manjše deleže, kjer s 7 % zaseda drugo mesto Energetika Ljubljana, s 5 % ji sledi Plinarna Maribor, s 4 % Adriaplin in s 3 % Energetika Celje. Ostala podjetja na trgu imajo skupaj 7 % delež trga (Slika na str. 18) (Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2006, 2007).

Slika 4: Tržni delež dobaviteljev zemeljskega plina na celotnem maloprodajnem trgu zemeljskega plina v Sloveniji v letu 2006

Vir: Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2006, 2007.

3.4.3 Prenos zemeljskega plina

Prenos zemeljskega plina poteka od mejno-regulacijskih postaj (MRP), na katerih se zemeljski plin prevzema iz sosednjih prenosnih omrežij, do predajnih mest. Predajna mesta so bodisi končni odjemalci (industrijski obrati) bodisi distribucijska podjetja. Slovensko prenosno omrežje je s tujimi prenosnimi omrežji povezano na treh točkah in sicer v Avstriji (MRP Ceršak), Italiji (MRP Šempeter) in Hrvaški (MRP Rogatec).

Prenos zemeljskega plina v Sloveniji opravlja podjetje Geoplin plinovodi, d.o.o. Vse prenesene količine zemeljskega plina so bile v letu 2007 prodane preko podjetja Geoplin d.o.o. Podjetji sta do leta 2005 delovali kot eno podjetje, nato je sledila ločitev na dve pravni osebi, ki sedaj tvorita Skupino Geoplin. Glavni razlog ločitve na dve podjetji je prilagoditev novim razmeram na odprtem trgu zemeljskega plina. Družba Geoplin tako skrbi za prodajo zemeljskega plina neposredno odjemalcem in distributerjem, naloge gospodarske javne službe upravljanja prenosnega plinovodnega omrežja pa izvaja podjetje Geoplin plinovodi.

V letu 2008 je del prodaje zemeljskega plina začelo izvajati tudi podjetje Adriaplin. Omenjeno podjetje kupuje zemeljski plin neodvisno od podjetja Geoplin d.o.o., prenos plina po prenosnem omrežju pa opravlja sistemski operater Geoplin plinovodi, ki je tudi upravičen do zaračunavanja omrežnine.

V letu 2006 je prenosno omrežje v Sloveniji predstavljalo 970 kilometrov cevovodov. Po njih je bilo prenesenih skupaj 2780 milijonov Sm^3 zemeljskega plina, od tega 1090

milijonov Sm³ za odjemalce v Sloveniji in 1690 milijonov Sm³ za odjemalce zunaj Slovenije (Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2006, 2007).

3.4.3.1 Odjemalci na prenosnem omrežju

Vseh 160 velikih industrijskih odjemalcev, ki so priključeni na prenosnem omrežju, je v letu 2006 oskrbovalo podjetje Geoplin d.o.o. Skupni odjem v letu je znašal 811 milijonov Sm³ zemeljskega plina. Zaradi dolgoročnih pogodb o dobavi zemeljskega plina, ki so sklenjene med Geoplinom in industrijskimi odjemalci, zamenjav dobavitelja v letu 2006 ni bilo (Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2006, 2007).

Velika sprememba se je zgodila v letu 2007, ko je večji industrijski odjemalec na prenosnem omrežju podpisal pogodbo o dobavi zemeljskega plina za leto 2008 s podjetjem Adriaplin in ne s podjetjem Geoplin. Tako smo šele v letu 2008 dobili potrdilo, da odprti trg zemeljskega plina v Sloveniji zares deluje.

3.4.4 Distribucija zemeljskega plina

3.4.4.1 Položaj distribucijskih podjetij pred in po odprtju trga

V preteklosti so podjetja (distributerji) tekmovala med seboj le, ko je šlo za podeljevanje koncesij različne občine. Občina je razpisala koncesijo in na razpisu so tekmovala različna distribucijska podjetja. Občina se je na podlagi prispelih vlog in pogovorov odločila in izbrala najbolj primerno podjetje. Od končnega izbora podjetja naprej si podjetja med seboj niso več konkurirala, saj je podjetje, ki je zmagalo, dobilo koncesijo. Izbranemu podjetju je v nadaljevanju bila dodeljena ekskluzivna pravica gradnje in vzdrževanja plinovodnega omrežja ter prodaje zemeljskega plina. Podjetje je bilo lokalni monopolist, saj je bilo po podeljeni koncesiji onemogočeno ostalim podjetjem konkurirati na trgu. V grobem bi lahko dejali, da so občine, katere so imele možnost plinifikacije, že podelile koncesije in da je novih občin, ki bi se v prihodnje še lahko priključile na plinovodno omrežje, izredno malo.

Z odprtostjo trga zemeljskega plina se še v preteklosti določene prepreke odpravljajo. S spremembami se je pristojnost lokalnih skupnosti na področju distribucije zemeljskega plina bistveno zmanjšala. Agencija za energijo v podzakonskih aktih na osnovi podanih analiz distributerjem določa, oziroma potrjuje omrežnino, ki je praktično nadomestilo za opravljanje distribucije zemeljskega plina, in gradnjo ter vzdrževanje distribucijskega plinovodnega omrežja. Ceno samega energenta določa posamičen distributer sam in se oblikuje na osnovi nabavnih cen ter trenutnih tržnih razmer. Na trgu prodaje zemeljskega plina se bodo vzpostavile nove aktivnosti, ki jih do sedaj trg zemeljskega plina v Sloveniji ni poznal.

Distribucijo zemeljskega plina opravljajo sistemski operaterji distribucijskega omrežja zemeljskega plina v posamezni lokalni skupnosti. V letu 2006 je bilo 17 sistemskih operaterjev, ki so skupaj pokrivali s svojimi distribucijskimi omrežji v skupni dolžini 3121 kilometrov, 63 lokalnih skupnosti. Nekatera izmed podjetij so organizirana v obliki javnega podjetja (na primer Energetika Celje), ki ga je ustanovila lokalna skupnost, druga imajo odnos z občino urejen preko koncesijskih pogodb.

Leta 2006 je bilo na novo zgrajenih 241 kilometrov novih cevovodov zemeljskega plina na distribucijskih omrežjih, kar je 17 % več kot leta 2005. Največ kilometrov novih plinovodov je v letu 2006 zgradilo podjetje Petrol Plin, ki je svojo distribucijsko mrežo razširilo za dodatnih 35 kilometrov. Tudi ostali distributerji zemeljskega plina so imeli težnjo po razširitvi svoje distribucijske mreže in z gradnjo niso preveč zaostajali za podjetjem Petrol plini. Tako so podjetja Adriaplin, Energetika Ljubljana, Petrol in Petrol Energetika zgradili vsak po okoli 30 kilometrov novih plinovodov v letu 2006.

Preko distribucijskih omrežij se z zemeljskim plinom oskrbujejo predvsem majhna in srednje velika podjetja ter gospodinjstva, katerim je bilo prodano za 270 mio Sm³ zemeljskega plina. Največ, kar 97 % odjemalcev porabi do 4.500 Sm³ zemeljskega plina na leto, vendar to skupaj pomeni le 35 % celotne letne porabe zemeljskega plina na distribucijskih omrežjih (Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2006, 2007).

Vsa distribucijska podjetja so v letu 2006 skupaj oskrbela z zemeljskim plinom 117.354 odjemalcev z 282.743.522 Sm³ zemeljskega plina. V primerjavi z letom 2005 se je število odjemalcev v letu 2006 povečalo za 5.597 odjemalcev, poraba zemeljskega plina pa za 1 %.

Gospodinski odjemalci na distribucijskem omrežju predstavljajo 91 % vseh odjemalcev, vendar pa njihova poraba znaša le 41 % celotne porabe odjemalcev.

Največ odjemalcev na distribucijskem omrežju ima podjetje Energetika Ljubljana, ki je v letu 2006 oskrbovalo 54.363 odjemalcev in jim prodalo za 73 milijonov Sm³ zemeljskega plina. Najmanj svojih odjemalcev ima podjetje Plinstal, ki je v letu 2006 oskrbovalo le nekaj manj kot 300 odjemalcev in jim prodalo le 500.000 Sm³ zemeljskega plina (Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2006, 2007).

3.4.4.2 Uvedba omrežnine

Do uvedbe odprtja trga zemeljskega plina, sta v Sloveniji ceno zemeljskega plina za končne odjemalce določila distribucijsko podjetje in lokalna skupnost v skladu z že podpisano koncesijsko pogodbo. Končna cena zemeljskega plina je bila med občinami različna, kljub temu da so bile nabavne cene zemeljskega plina enake. Zaradi

monopolnega položaja je prihajalo do cenovne diskriminacije. Razlika je bila zaradi značilnosti plinovodnega omrežja v določeni občini, usmeritev lokalnih skupnosti in nenazadnje poslovne politike podjetij za distribucijo zemeljskega plina. Celotna cena zemeljskega plina je bila regulirana tako s strani občine kot tudi države.

Z odprtjem trga zemeljskega plina je postalo določanje končne cene prodaje zemeljskega plina domena posameznega podjetja. Del cene je seveda še vedno reguliran (cena za uporabo omrežja – omrežnina), vendar se tržni del cene zemeljskega plina oblikuje popolnoma svobodno, odvisno od politike podjetja.

3.4.4.3 Oblikovanje omrežnine

V večini primerov je cena za distribucijo sestavljena iz fiksnega in variabilnega dela, ni pa nujno. Fiksni del se v odvisnosti od odjemne skupine obračuna v obliki pavšala, priključne moči ali cene zmogljivosti, variabilni del cene pa se obračuna v skladu s porabljeno količino zemeljskega plina. Vsak odjemalec je po novi klasifikaciji razvrščen v enega izmed petnajstih razredov (odjemnih skupin) z oznakami (CDK₁, CDK₂,..., CDK₁₅). Odjemalci zemeljskega plina so razvrščeni v posamezno odjemno skupino glede na njihovo predvideno letno porabo zemeljskega plina. Preglednica cen podjetja Adriaplin d.o.o. za distribucijo je podana v Tabeli 5. Prikazane cene v tabeli veljajo za vse odjemalce zemeljskega plina, ki so priključeni na plinovodno omrežje podjetja Adriaplin od februarja 2008 naprej. V občinah, kjer omenjeno podjetje ni koncesionar, so cene za distribucijo po odjemnih skupinah drugačne.

Tabela 5: Preglednica cen za distribucijo ZP podjetja Adriaplin d.o.o. od februarja 2008 naprej (cene veljajo na mesec in ne vsebujejo DDV)

CDK	Odjemna skupina	Fiksni del			Variabilni del
	Zakupljena zmogljivost (Sm ³ /leto)	Pavšal (EUR/mesec)	Cena moči (EUR/kW)	Cena zmogljivosti ((EUR/(Sm ³ /dan))/leto)	Cena porabe (EUR/Sm ³)
CDK1	0-200	1,6617			0,1934
CDK2	201-500	1,6617			0,1934
CDK3	501-1.500	5,1279			0,1171
CDK4	1.501-2.500	5,1279			0,1171
CDK5	2.501-4.500	5,1279			0,1171

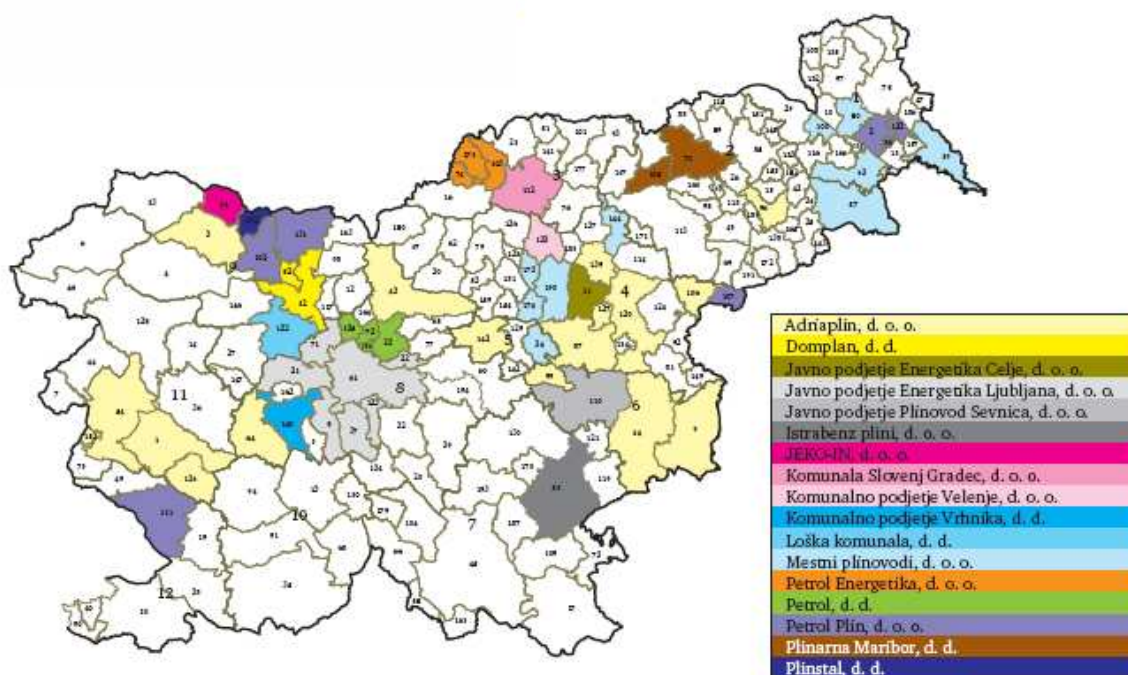
Vir: Akt o določitvi omrežnine za distribucijsko omrežje zemeljskega plina, 2008.

V določeni odjemni skupini vsi odjemalci plačujejo enako ceno fiksnega in variabilnega dela. V primeru, da odjemalec tekom celega leta porabi manjšo oziroma večjo količino plina kot je postavljena najnižja oziroma najvišja meja porabe za razred, v katerega je bil določen odjemalec, je potrebno odjemalca na koncu leta prerazporediti v drugi razred, njegovi porabi primerno. Na podlagi nove razporeditve se odjemalcu zaračuna ceno plina za njegov razred.

3.4.4.4 Sistemski operater distribucijskega omrežja zemeljskega plina

Sistemski operater distribucijskega omrežja (SODO) je dolžan vzdrževati in graditi distribucijsko omrežje v svojih koncesijskih občinah in hkrati skrbeti za zanesljivost oskrbe z zemeljskim plinom. Tako sistemski operater vseskozi ohranja in povečuje funkcionalnost, obratovalno usposobljenost in varnost delovanja v skladu z obveznostmi, ki so določene v koncesijski pogodbi. Pri tem mora delovati nepristransko, tako v smislu obravnavanja uporabnikov omrežja, kot tudi pri zagotavljanju potrebnih podatkov drugim sistemskim operaterjem oziroma upravičenim odjemalcem. Sistemskemu operaterju mora višina omrežnine omogočati pokritje vseh upravičenih stroškov.

Slika 5: Občine v katerih se izvaja distribucija zemeljskega plina

Vir: Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2006, 2007.

Prihodki sistema operaterja distribucijskega omrežja zemeljskega plina lahko nihajo glede na meteorološke razmere. V letu 2007 so temperaturne razmere bistveno odstopale od večletnih povprečij. V kolikor za primer vzamemo mesto Ljubljana ter trajanje ogrevalne sezone in zunanjo temperaturo popišemo s stopinjskimi dnevi, ugotovimo, da je bilo v letu 2007 2.788 stopinjskih dni, desetletno povprečje (od leta 1997 do 2006) pa je bilo 3.154 stopinjskih dni. Zaradi neugodnih meteoroloških razmer je bil prihodek s strani omrežnine za sistema operaterja distribucijskega omrežja v letu 2007 bistveno nižji od predvidenega. Enako zgodbo je moč zaslediti tudi pri ostalih distributerjih zemeljskega plina v ostalih občinah (Dover & Odar, 2008).

3.4.4.5 Splošni pogoji za oskrbo odjemalcev zemeljskega plina iz distribucijskega omrežja

S splošnimi pogoji za dobavo in odjem zemeljskega plina iz distribucijskega omrežja se določajo pogoji in način priključitve naprav uporabnika omrežja na distribucijsko omrežje ter pravice in obveznosti pogodbenih partnerjev. Vsebina splošnih pogojev ureja odnos systemskega operaterja do dobaviteljev zemeljskega plina, uporabnikov in odjemalcev, hkrati pa omogoča učinkovito, varno in zanesljivo izvajanje distribucije z zemeljskim plinom.

Od uvedbe odprtosti slovenskega trga zemeljskega plina za končnega odjemalca ni več obvezno, da je oskrbovan z zemeljskim plinom s strani systemskega operaterja (koncesijskega podjetja). Le takšna povezava je bila v preteklosti edina možna. Koncesijsko podjetje je za končne odjemalce zgradilo in vzdrževalo plinovodno omrežje ter jih oskrbovalo z zemeljskim plinom.

Končni odjemalec, ne glede na to, kdo ga oskrbuje z zemeljskim plinom, plača znesek za distribucijo (»omrežnino«) systemskemu operaterju v določeni občini. V primeru, da systemski operater tudi sam dobavlja zemeljski plin končnim odjemalcem, prejme v plačilo tudi samo prodajo plina, drugače pa samo omrežnino.

3.4.4.6 Omrežnina za distribucijsko omrežje zemeljskega plina v Sloveniji ¹

Javna Agencija RS za energijo je v »Aktu o določitvi metodologije za obračunavanje omrežnine za distribucijsko omrežje zemeljskega plina« določila:

- način,
- pogoje,
- metodo izračuna omrežnine in
- kriterije za ugotavljanje upravičenih stroškov systemskega operaterja.

Omrežnina je sestavljena iz:

- cene za distribucijo ter
- stroškov za izvajanje meritev.

Ostalih predvidenih postavk omrežnine (izravnave, odstopanja, bilansiranje) se zaradi predvidene spremembe zakonodaje ne bo obračunavalo.

Omrežnina za distribucijsko omrežje je enotna za posamezne odjemne skupine na zaključenem geografskem območju. Posamezne odjemne skupine so določene skladno z metodologijo za obračunavanje omrežnine. SODO lahko odjemne skupine združuje in

¹ Akt o določitvi metodologije za obračunavanje omrežnine za distribucijsko omrežje zemeljskega plina (Uradni list RS 87/2005 z dne 30.9.2005).

predlaga enotno ceno za več odjemnih skupin, če to želi. Omrežnina se določa na podlagi upravičenih stroškov, ki jih ima sistemski operater z izvajanjem distribucije zemeljskega plina. Višji kot so upravičeni stroški, višja je cena, ki jo morajo plačati končni uporabniki zemeljskega plina. Višina cene je odvisna od razvejanosti distribucijskega omrežja in potencialne gostote ter strukture odjema zemeljskega plina.

3.5 Tržna struktura na slovenskem trgu zemeljskega plina

V Sloveniji je bilo v letu 2006 na vseh trgih z zemeljskim plinom skupaj 117.514 odjemalcev zemeljskega plina. Od tega je le 120 takšnih, ki na leto porabijo več kot 1 milijon Sm³ zemeljskega plina, v skupni letni porabi 848 milijonov Sm³ zemeljskega plina oziroma 78 % celotne letne porabe. Od tega je bilo največ zemeljskega plina porabljenega v kemijski industriji – 18 %, nekoliko manj pa v papirni in metalurški industriji – 12 %.

Tabela 6: Tržni deleži dobaviteljev zemeljskega plina glede na letno porabo odjemalcev v letu 2006

Podjetje	Letna poraba nad 1 mio Sm ³	Letna poraba od 4500 do 1 mio Sm ³	Letna poraba do 4500 Sm ³
Geoplin	92,8 %	15,1 %	-
Energetika Ljubljana	-	23,1 %	37,3 %
Adriaplin	1,0 %	17,8 %	13,1 %
Plinarna Maribor	2,7 %	11,0 %	15,8 %
Energetika Celje	1,4 %	-	7,4 %
Mestni plinovodi	-	6,7 %	6,2 %
Domplan	0,8 %	-	-
Drugi	1,2 %	26,2 %	20,2 %

Vir: Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2006, 2007.

Pri odjemalcih nad 1 milijon Sm³ letne porabe zemeljskega plina prevladuje le en dobavitelj, in sicer podjetje Geoplin d.o.o., ki ima 93 % tržni delež (Tabela 6). Ostala podjetja na trgu so v manjšini, saj ima drugi največji dobavitelj, Plinarna Maribor, le 2,7 % tržni delež.

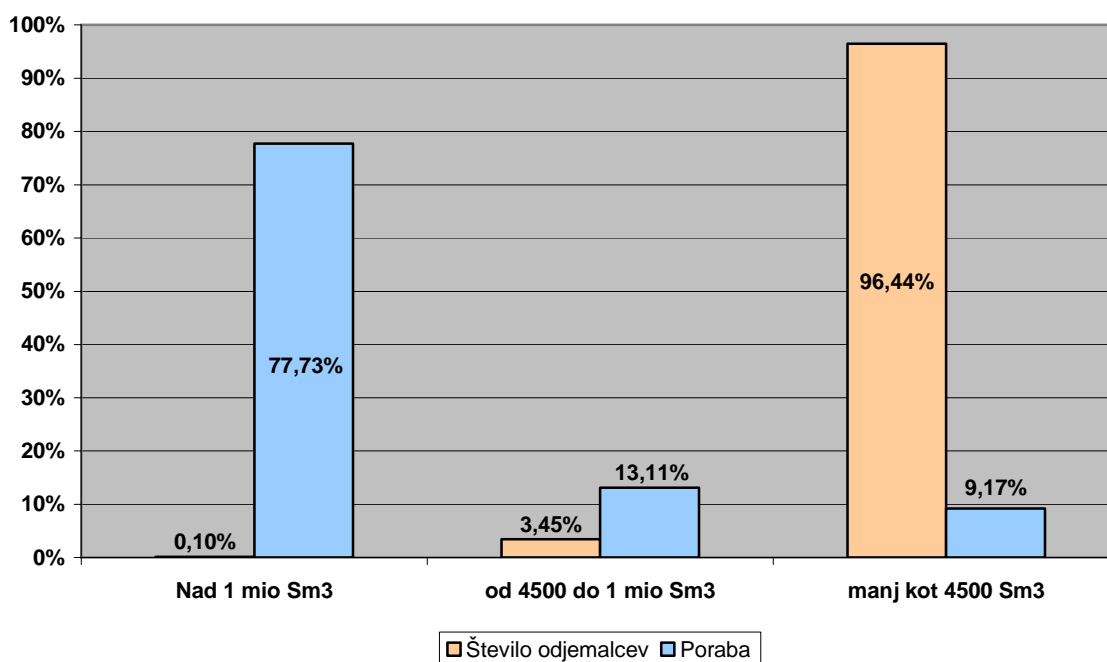
Odjemalcev, ki na leto porabijo med 4.500 in 1 milijon Sm³ zemeljskega plina, je bilo v letu 2006 skupaj 4058. Skupna letna poraba zemeljskega plina je znašala 143 milijonov Sm³, kar je predstavljalo 13,1 % celotne letne porabe v letu 2006.

Največje količine zemeljskega plina je odjemalcem z letno porabo od 4.500 do 1 mio Sm³ dobavljalo podjetje Energetika Ljubljana, ki je imelo v letu 2006 23,1 % tržni delež na omenjenem segmentu odjemalcev. Za Energetiko Ljubljana sledi podjetje Adriaplin z 17,8 %, nato Geoplin s 15,1 %.

Ostali so odjemalci z letno porabo manjšo od 4.500 Sm³ zemeljskega plina. V tej kategoriji so pretežno zastopani gospodinjiski odjemalci, sledijo manjša podjetja in tudi manjši industrijski odjemalci. Skupno število vseh odjemalcev, ki na leto porabijo manj kot 4.500 Sm³, je bilo v letu 2006 nekaj čez 113.000, s skupno porabo okoli 100 milijonov Sm³ zemeljskega plina. Največji tržni delež je v letu 2006 pokrivalo podjetje Energetika Ljubljana, saj je imelo kar 37,3 % tržni delež. Po tržnem deležu je bila na drugem mestu Plinarna Maribor s 15,8 %, sledi ji podjetje Adriaplin s 13,1 % (Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2006, 2007).

V kolikor pogledamo razdelitev odjemalcev (Slika 6) v tri večje skupine glede na letno porabo zemeljskega plina, opazimo, da se v prvi skupini odjemalcev porabijo največje količine zemeljskega plina, kljub temu da je skupina po številu odjemalcev najmanjša. Tretja skupina pa je po številu odjemalcev najbolj množična, vendar po odjemu zemeljskega plina najmanjša. Velika večina odjemalcev (96,44 %) namreč porabi le dobrih 9 % oziroma okoli 90 milijonov Sm³ zemeljskega plina, na drugi strani pa le 1 % oziroma 120 velikih industrijskih odjemalcev porabi preko 77 % oziroma okoli 770 milijonov Sm³ zemeljskega plina.

Slika 6: Razporeditev odjemalcev zemeljskega plina in njihove porabe v tri razrede, glede na letno porabo v letu 2006

Vir: Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2006, 2007..

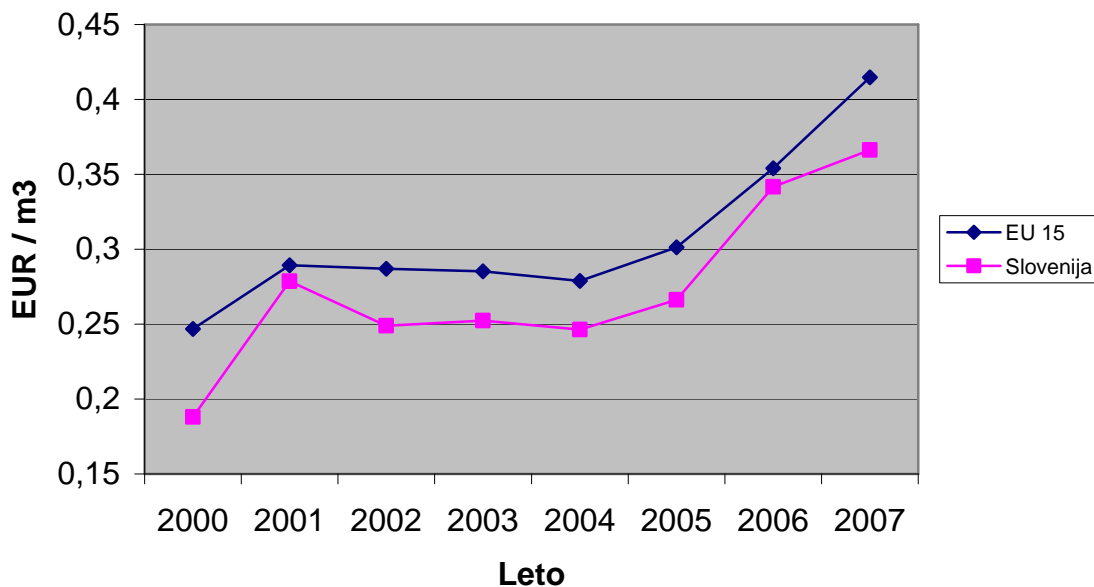
3.6 Cene zemeljskega plina v Sloveniji

Slovenija nima nikakršnega vpliva na globalno ceno zemeljskega plina. V primerjavi z ostalimi državami smo kot država majhni in zato nam je cena zemeljskega plina kot taka

dana. Cena zemeljskega plina se oblikuje v skladu z gibanjem cen nafte oziroma njenih derivatov z določenim zamikom (Kingma, Lijesen & Muder, 2002, str. 2). Sledenje cene zemeljskega plina ceni naftnih derivatov se bo nadaljevalo tudi v prihodnje, vse dokler trg zemeljskega plina ne bo postal bolj likviden. Nihanje končne cene zemeljskega plina je mnogo manjše od nihanja cene kurilnega olja, dejstvo pa je, da oba energenta sledita trendu povišanja cen.

Iz Slike 7 je moč razbrati trend povečevanja cene zemeljskega plina. V sliki 7 so prikazane cene zemeljskega plina za gospodinjstva od leta 2000 pa do leta 2007. Iz slike je razvidno, da cene v Sloveniji sledijo cenam v EU 15, vendar so še nekoliko pod njimi. V letu 2007 so bile cene v Sloveniji za gospodinjstva za skoraj 12 % nižje od cen v EU 15.

Slika 7: Primerjava povprečnih cen zemeljskega plina za gospodinjstva v EU 15 in v Sloveniji po letih (v evrih za m³)

Vir: Eurostat, 2008.

3.7 Zanesljivost dobave zemeljskega plina v Sloveniji

Vloga zanesljivosti dobave zemeljskega plina postaja na trgih z zemeljskim plinom čedalje bolj pomembna. Dejstvo je, da se iz leta v leto povečuje potrošnja zemeljskega plina tako v EU kot tudi v Sloveniji in s tem raste tudi odvisnost od uvoza zemeljskega plina iz neevropskih držav. Tako se povečuje tveganje političnega vmešavanja in vplivov morebitne politične nestabilnosti v posameznih državah (Security of gas supply in open markets, 2004). Vendar je kljub vsemu za dobavitelje zemeljskega plina (Rusija, Alžirija, Norveška, Velika Britanija) Evropska unija še zmeraj zanimiv in dobičkonosen dobavni trg, zato zanesljiva oskrba ni ogrožena. Drugi potencialni dobavni trgi (Južna Afrika,

Kitajska, Indija) pa zaenkrat še niso dovolj razviti in zanimivi za dobavitelje (Koletnik, 2008).

Zaradi popolne odvisnosti oskrbe z zemeljskim plinom, je za zagotavljanje zanesljive oskrbe izredno pomembno natančno napovedovanje prihodnje porabe. K temu je potrebno dodati še nenehno povečevanje porabe zemeljskega plina, ki naj bi se v Sloveniji na letni osnovi povečevala v povprečju za 3,5 %. Konec leta 2006 so začele veljati spremembe in dopolnitve Energetskega zakona, ki so implementirale smernico o ukrepih za zagotavljanje zanesljivosti oskrbe z zemeljskim plinom. Zakon nalaga sistemskim operaterjem, da zagotovijo svojim končnim odjemalcem zanesljivo delovanje omrežja in hkrati tudi ustrezno zmogljivost. Zakon na področju gospodinjstev odjemalcev je izredno jasen, saj mora sistemski operater za gospodinjstve zagotavljati nemoteno oskrbo vse do prekoračitve motnje dobave plina za 20 % celotne dobave v Republiki Sloveniji. V primeru daljših oziroma večjih motenj v dobavi, mora sistemski operater ne glede na pogodbene obveze zmanjšati oziroma popolnoma zapreti dostop do zemeljskega plina na odjemnih mestih odjemalcev po predpisanem vrstnem redu. Prvi v vrsti za odklop so seveda podjetja, ki proizvajajo paro oziroma toplo vodo in imajo na voljo nadomestno gorivo. Zadnji v vrsti so gospodinjstvi odjemalci, katerim bi moral po zakonu sistemski operater šele na koncu zapreti plin.

V izogibanje vsem neprijetnostim, ki sledijo ob zmanjšani oskrbi (na primer rusko-ukrajinski spor), sistemski dobavitelji lajšajo kratkoročno težavo z zakupom skladišč plina in dodatnimi dobavnimi pogodbami (Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2006, 2007).

3.8 Trg zemeljskega plina po odprtju

S 1. 7. 2007 je trg zemeljskega plina postal odprt za vse odjemalce zemeljskega plina v Sloveniji. Gospodinjstva so dobila kot odjemalci tudi možnost izbire svojega dobavitelja zemeljskega plina. V Sloveniji je tako več kot 117.500 upravičenih odjemalcev zemeljskega plina. Splošna pričakovanja ob odprtju trga so bila predvsem znižanje cene oskrbe z zemeljskim plinom in prosta izbira dobavitelja.

Slovenija je morala prevzeti smernice in uredbe EU na področju energetike, saj smo njen del. Po odprtju trga z zemeljskim plinom imajo distribucijska podjetja veliko dodatnih nalog, hkrati pa tudi odjemalci. Po novem sistemu, v kolikor se želi stranka priklopiti na zemeljski plin, mora iti skozi proceduro pogodbe o priključitvi, pogodbe o dostopu, pogodbe o dobavi, itd.

V dobrem letu dni po uvedbi popolnega odprtja trga se izkazuje, da imajo obstoječi akti v povezavi z določevanjem omrežnine nekatere pomanjkljivosti (problem pri ekstremno nizkih ali visokih temperaturah v ogrevalni sezoni in s tem povezani poračuni). V kolikor

temperature v letu bistveno odstopajo od povprečnega leta, nastane problem ob koncu leta, saj dejanska poraba bistveno odstopa od predvidene letne porabe, ki je osnova za določitev CDK razreda, v katerega je odjemalec uvrščen. Na podlagi CDK razreda se plačuje cena, kar ob zamenjavi skupine predstavlja poračun cen (Dover & Odar, 2008).

V drugi polovici leta 2007, ko se je trg zemeljskega plina odprl tudi za gospodinjске odjemalce, se je začela intenzivno pripravljati zakonodajna podlaga za funkcionalno delovanje trga z zemeljskim plinom. Zamenjav dobaviteljev na distribucijskem omrežju ni bilo zaradi še neurejenih razmer na trgu.

Trenutne razmere na slovenskem trgu zemeljskega plina s strani odjemalcev kažejo povečanje cene oskrbe z zemeljskim plinom, spremembe pri načinu obračunavanja (boljša preglednost) in omejene možnosti gospodinjских odjemalcev za dejansko zamenjavo dobavitelja. Cene za odjemalce z letno porabo do 100.000 m³ zemeljskega plina se med distributerji nekoliko razlikujejo. Vendar kljub temu na trgu ni zaznati znakov, da bi cene zemeljskega plina vplivale na zamenjavo dobavitelja.

Vloga Agencije za energijo bo v prihodnje še bolj pomembna. Odgovorno in sproti se bo morala odzivati na zahteve sistemskih operaterjev. Tu ne gre samo za upravičene stroške in reguliran donos na sredstva, ampak tudi na prodane in ne le planirane količine zemeljskega plina. Z reguliranim donosom sistemskih operaterjev se ne bo dalo prispevati k odpiranju in še posebej k rasti trga (Drašković, 2008).

V prihodnje se pri prodaji na drobno pričakuje večje število ponudnikov (uvoznikov) zemeljskega plina, večje zahteve kupcev, predvsem v smislu fleksibilnejših pogodb (ročnost, količine, zakup omrežij,...), konkurenco med distributerji in možnosti izbire, kar privede do učinkovitega poslovanja distributerjev. Odjemalci bi morali imeti relativno enostaven vpogled na prodajne cene zemeljskega plina in vse druge ugodnosti, ki jih prodajalci nudijo. V prihodnje se omenja tudi možnost vertikalnega in horizontalnega povezovanja družb, na primer regionalni sistemski operater z drugim dobaviteljem oziroma vstop tujih družb v trg na drobno (Drašković, 2008).

3.8.1 Vzpostavitev konkurence

Po nekaj mesecih od odprtja trga zemeljskega plina, so bili največji premiki v smislu povečanja konkurence narejeni pri proračunskih porabnikih in večjih, predvsem industrijskih porabnikih. Do konca leta 2007 so bili štiri razpisi proračunskih porabnikov, vendar sta le dva pripeljala do zamenjave dobaviteljev za leto 2008. Med njimi je najbolj zanimiva Pošta Slovenije, ki je razpisala razpis za vse svoje enote po celi Sloveniji, katere trošijo zemeljski plin. V poštev je tako prišlo preko 50 odjemnih mest po Sloveniji s skupno letno porabo okoli 700.000 m³ zemeljskega plina. Na razpisu je bila dana zahteva za fiksno ceno zemeljskega plina za celo leto 2008. Zmagalo je podjetje

Adriaplin. Drugi razpis v letu 2007 je bil razpis bolnišnice Frana Erjavca v Novi Gorici, ki je prav tako v razpisni dokumentaciji zapisala fiksno ceno zemeljskega plina za leto 2008. Na razpisu za eno odjemno mesto s 700.000 m³ zemeljskega plina letnega odjema je zmagalo podjetje Geoplin.

V letu 2008 so prav tako potekali nekateri razpisi za dobavo zemeljskega plina. Univerza v Mariboru je razpisala razpis za svojih 6 fakultet po Sloveniji, ki se ogrevajo na zemeljski plin. Izredno nenavadno v razpisu je bilo zapisano določanje cene. Le-ta naj bi bila oblikovana kot povprečna cena treh distributerjev (Energetika Ljubljana, Energetika Celje in Plinarna Maribor) s popustom. Tisti, ki bo ponudil večji popust, bo zmagovalec. Zmagovalec razpisa je bila Plinarna Maribor. V mesecu juniju je potekal razpis Pošte Slovenije za leto 2009. Na razpisu je najnižjo ceno ponudila Energetika Ljubljana in si tako zagotovila prodajo plina vsem poštam po Sloveniji za celo leto 2009. Zanimivo je, da je razpis potekal že v sredini leta 2008 za leto 2009, saj je kot kriterij za izbiro na razpisu veljala najnižja fiksna cena zemeljskega plina. V današnjih časih, ko je cena energentov zelo volatilna, je precej vprašljiva postavitev fiksne cene zemeljskega plina za eno leto in pol vnaprej. Za razpisom Pošte Slovenije sta sledila še dva razpisa in sicer za Študentske domove v Ljubljani in Javni gospodarski zavod Brdo na Brdu pri Kranju. Študentskim domovom v Ljubljani bo v letu 2009 dobavljalo plin podjetje Adriaplin, katero je ponudilo nižjo prodajno ceno zemeljskega plina kot podjetje Energetika Ljubljana. Javni gospodarski zavod Brdo je na razpisu dobilo podjetje Plinarna Maribor, ki je bilo boljše od podjetja Adriaplin, Domplan in Energetike Ljubljana.

Na področju gospodinjskih odjemalcev je bila konkurenca med distributerji plina mnogo manjša kot pri večjih odjemalcih. Prav tako pa tudi sama gospodinjstva ne težijo k zamenjavi dobavitelja, saj je za večino gospodinjstev najbolj pomembna končna cena (tržna raziskava podjetja Adriaplin), ta pa je pri različnih dobaviteljih izredno izenačena. Zamenjav gospodinjskih odjemalcev na omrežju podjetja Adriaplin do sedaj še ni bilo. Spodaj je podana primerjava cen treh dobaviteljev zemeljskega plina: Adriaplina, Petrola in Mestnih plinovodov. Ostali argumenti, poleg cene, so manj pomembni ali skoraj zanemarljivi.

Vzemimo za primer odjemalca iz občine Ljubljana, ki na leto porabi 3500 Sm³ zemeljskega plina. Predpostavimo, da je odjemalca do sedaj z zemeljskim plinom oskrbovalo podjetje Energetika Ljubljana. Za primerjavo bomo vzeli aprilske cene prodaje plina v letu 2008 in predpostavljali, da se tekom leta cena zemeljskega plina ne spremeni. V primerjavo bomo vzeli le ceno prodaje zemeljskega plina brez omrežnine, saj vedno ostane enaka, ne glede na to ali zemeljski plin dobavlja podjetje Energetika Ljubljana po svojem plinovodnem omrežju ali katero drugo podjetje dobavlja plin po omrežju Energetike Ljubljana. Torej je omrežnina enaka za vse dobavitelje zemeljskega plina, ki bi radi oskrbovali družino iz Ljubljane, do razlike v ceni prihaja na

nereguliranem področju – prodaji zemeljskega plina. Dobavitelji zemeljskega plina glede na svojo politiko postavljanja cen sami določijo končno ceno.

V primerjavo sem vzel sledeča podjetja: Domplan, Energetika Celje, Energetika Ljubljana, Komunalno podjetje Vrhnika, Mestni plinovodi, Plinarna Maribor in Adriaplin.

Tabela 7: Cenovna primerjava dobaviteljev zemeljskega plina na letni osnovi

Družba	Fiksna cena (€/leto)	Variabilna cena (€/Sm³)	Poraba v m³	Celoletni stroški v €	Absolutna razlika v €	Relativna razlika
Domplan	/	0,3266	3500	1.143 €	- 8 €	- 0,70 %
Energetika Celje	/	0,3298	3500	1.154 €	3 €	0,27 %
Energetika LJ	/	0,3289	3500	1.151 €	0	0
KP Vrhnika	/	0,3280	3500	1.148 €	-3 €	- 0,27 %
Mestni plinovodi	/	0,3590	3500	1.257 €	105 €	9,15 %
Plinarna Maribor	/	0,3618	3500	1.266 €	115 €	10,00%
Adriaplin	150	0,2841	3500	1.144 €	-7 €	- 0,59 %

Vir: Ceniki v tabeli omenjenih družb, 2008.

Iz tabele 7 lahko opazimo, da do razlik v ceni zemeljskega plina sicer prihaja, vendar so te razlike tako v absolutnih zneskih kot tudi relativno izredno majhne z izjemo Mestnih plinovodov in Plinarne Maribor. Strošek zemeljskega plina pri porabi 3500 Sm³ na leto znaša dobrih 1000 €, temu znesku pa je potrebno pršteti še strošek omrežnine. Strošek ogrevanja na leto znaša skupaj z omrežnino okoli 1500 €. Če primerjamo strošek ogrevanja na leto in prihranek, ki bi ga bilo deležno gospodinjstvo, v kolikor bi zamenjalo dobavitelja zemeljskega plina, ugotovimo, da so prihranki simbolične narave. Nekoliko večja cenovna odstopanja je opaziti pri Mestnih plinovodih in Plinarni Maribor v primerjavi z ostalimi podjetji, vendar kljub temu ne prihaja do množičnih zamenjav na strani prodaje zemeljskega plina. Tako lahko ugotovimo, da zamenjav dobavitelja samo zaradi cenovnega vidika verjetno ne bo veliko.

Odziv odjemalcev na nove možnosti je bil majhen tudi zaradi same otežene možnosti zamenjave dobavitelja zemeljskega plina. Velik problem so še vedno premalo dorečeni postopki zamenjave pri sistemskih operaterjih in dobaviteljih, poleg tega skoraj noben dobavitelj še nima potrjenih splošnih pogojev za dobavo plina po enem letu od uvedbe popolne odprtosti trga zemeljskega plina. Veliko zaslug za nezainteresiranost zamenjave dobavitelja imajo tudi razmere na trgu, ki niso bile dovolj pregledne. Tu je predvsem pomembno pomanjkanje informiranosti odjemalcev o postavkah na računu, cenah zemeljskega plina pri dobavitelju, novih možnostih pogojev dobave. Hkrati pa malih odjemalcev v poletnem obdobju, obdobju uvedbe novih pravil na trgu, zaradi nizkih računov za porabo spremembe na trgu niso zanimale toliko, kolikor bi pričakovali (Koletnik, 2008).

4 PRILAGODITEV PODJETJA ADRIAPLIN ODPRTEMU TRGU ZEMELJSKEGA PLINA

4.1 Zgodovina podjetja

Podjetje Adriaplin d.o.o. je bilo ustanovljeno leta 1994 s strani slovenskega in italijanskega podjetja. Podjetje Geoplin, ki je nacionalni transporter zemeljskega plina in pobudnik oskrbe z zemeljskim plinom v Sloveniji, in podjetje Eni, ki je največja italijanska družba za distribucijo zemeljskega plina z več kot 160-letnimi izkušnjami na področju distribucije plina. Podjetje Eni deluje v več kot sedemdesetih državah, v katerih zaposluje skupaj preko 73.000 ljudi. V prihodnje se podjetje namerava vse bolj in bolj usmerjati v še dodatno zaščito in ohranjanje narave preko tehnoloških inovacij in energetske učinkovitosti, vse to z namenom zmanjšanja tveganja klimatskih sprememb. V letu 2006 je podjetje ustvarilo 109.014 milijonov dolarjev prihodka in povečalo prihodek za skoraj 18 % glede na leto poprej. Podjetje se po višini prihodka v svetovnem merilu nahaja na 26. mestu največjih podjetij, med največjimi svetovnimi energetskimi podjetji pa je deveto največje. Na leto podjetje proda okoli 100 mrd m³ zemeljskega plina. Za primerjavo, celotna Slovenija ima porabo zemeljskega plina blizu 1 mrd m³. Največje količine zemeljskega plina so prodane v Italiji – 52 %, 36 % po ostali Evropi, 6 % za lastno porabo in 6 % izven Evrope. Največ zemeljskega plina se uvozi iz Rusije – 28 % in Alžirije – 23 %, nekoliko manj iz Nizozemske – 12 %, po 7 % iz Libije in Norveške, 12 % od drugod. Dobro desetino prodanega zemeljskega plina se proizvede v Italiji.

Konec leta 1994 se je kot družabnik pridružilo še ugledno avstrijsko podjetje Steirische Gas-Warme.

Podjetje Adriaplin d.o.o. je leta 1999 pripojilo podjetje Slovenski plinovodi iz Nove Gorice in je danes eno izmed najpomembnejših slovenskih zasebnih podjetij na področju distribucije zemeljskega plina, katerega investicije so že presegle 25 milijonov evrov.

4.2 Osnovna dejavnost podjetja

Osnovna dejavnost podjetja Adriaplin je izvajanje distribucije zemeljskega plina v 17 slovenskih občinah, s katerimi ima podjetje tudi sklenjene koncesijske pogodbe. Seveda poleg distribucije podjetje izvaja tudi prodajo zemeljskega plina. Z uvedbo popolne odprtosti trga zemeljskega plina, se je podjetje moralo prilagoditi novim razmeram na trgu.

Podjetje se je moralo zaradi sprememb na slovenskem trgu notranje reorganizirati. Potrebna je bila nova razdelitev po delavnih nalogah in sicer na distribucijske in prodajne naloge. Vse kar je v povezavi z gradnjo nove distribucijske mreže in vzdrževanjem stare distribucijske mreže, priključnimi plinovodi na novih in obstoječih omrežjih, izdajanje soglasij za odklop in priklop na distribucijsko mrežo, opravlja distribucijski oddelek. Na

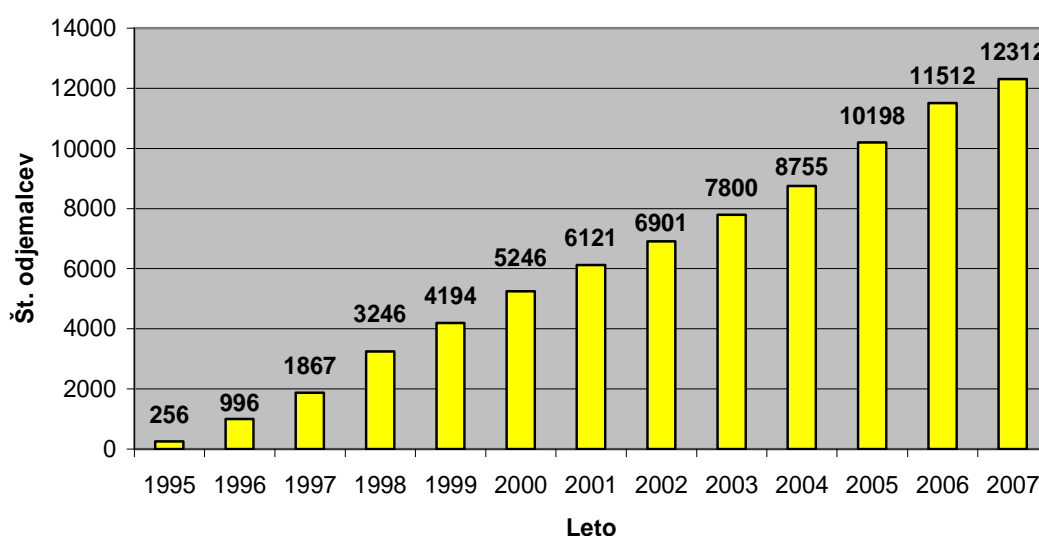
drugi strani pa prodajni oddelek skrbi za prodajne aktivnosti, za katere je izredno pomemben plan pridobivanja novih odjemalcev na svojem in tudi tujih distribucijskih omrežjih. V skladu s planom, se oblikujejo nove tržne aktivnosti.

Občine, v katerih je prisotno podjetje kot sistemski operater distribucijskega omrežja so naslednje: Ajdovščina, Bled, Brežice, Kamnik, Krško, Laško, Logatec, Nova Gorica, Ptuj, Radeče, Rogaška Slatina, Šempeter pri Gorici, Šentjur pri Celju, Štore, Vipava, Vojnik in Zagorje ob Savi.

V začetku leta 2008 je drugi uvoznik zemeljskega plina za Slovenijo postalo podjetje Adriaplin. Podjetje Adriaplin d.o.o. kupuje zemeljski plin na podlagi pogodbe o dolgoročni dobavi zemeljskega plina, sklenjene s podjetjem ENI, ki skrbi za zanesljivo oskrbo z zemeljskim plinom iz Rusije in Alžirije ter najetih podzemnih skladišč v tujini.

Vse od ustanovitve pa do danes je podjetje raslo, tako po prodanih količinah zemeljskega plina, kot tudi po številu odjemalcev. V letu 1994 je imelo podjetje ob koncu leta le 256 odjemalcev. Po trinajstih letih od ustanovitve pa je ob koncu leta 2007 imelo podjetje več kot 12.000 odjemalcev (Slika 8).

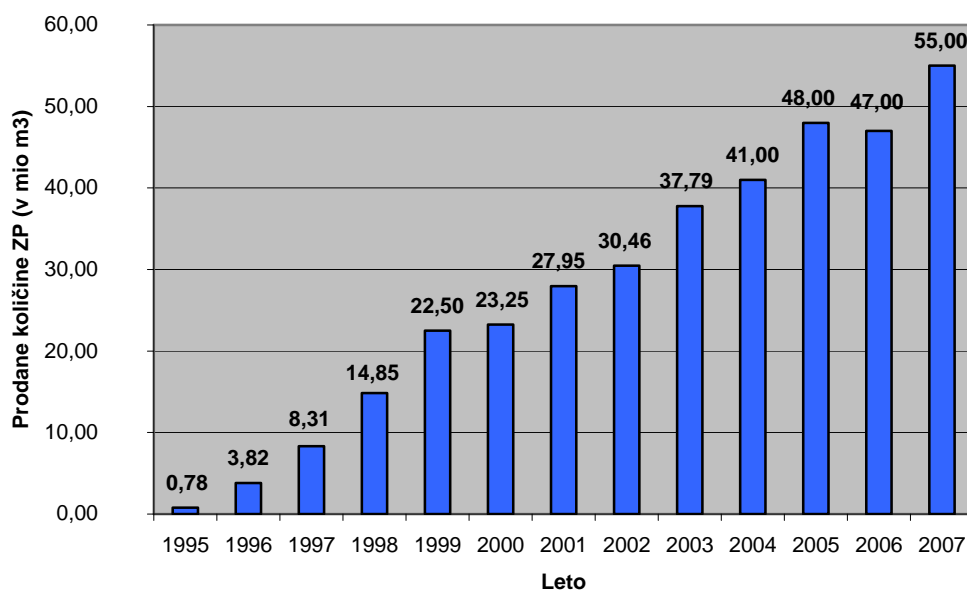
Slika 8: Število odjemalcev zemeljskega plina na distribucijskem omrežju podjetja Adriaplin po letih

Vir: Interno gradivo.

Tako kot je raslo število novih odjemalcev po letih, se je povečevala tudi poraba zemeljskega plina. V letu 1995 je podjetje prodalo za komaj 780.000 m³ zemeljskega plina. Skozi leta se je poraba zemeljskega plina konstantno povečevala. Po trinajstih letih od ustanovitve podjetja, leta 2007, je bilo prodanih več kot 55 milijonov m³ zemeljskega plina (Slika 9).

Slika 9: Prodane količine zemeljskega plina podjetja Adriaplin po letih

Vir: Interno gradivo.

4.3 Prodajne poti na trgu zemeljskega plina

Do popolnega odprtja trga zemeljskega plina v Sloveniji ni bilo potrebno vlagati veliko navora v trženjski del, s 1. 7. 2007 so se razmere spremenile. Prodajno trženjski del bo potrebno okrepiti z različnimi trženjskimi akcijami, prav tako pa bo potrebno spremeniti pristop do končnih odjemalcev. Predvsem bo v bodoče potrebno razviti nove tako imenovane pakete storitev, ki bodo bolj po meri končnim odjemalcem.

4.3.1 Direktne prodajne poti

Pri delu na terenu se podjetje v največji meri poslužuje direktnih prodajnih poti. Tu so mišljeni predvsem osebni obiski pri strankah, ki včasih vključujejo tudi svetovanje; osebne obiske opravljajo tudi lokalni sodelavci (upravljalci).

- **Osebni obiski:** osebni obiski so še posebej pomembni pri širitvah omrežij. Na trasi bodočega plinovodnega omrežja se po predhodni najavi (z direktno naslovljenimi dopisi) oglasi bodisi sodelavec podjetja Adriaplin bodisi predstavnik upravljalca omrežja. Obhod je zastavljen na tak način, da se obišče vsak objekt, ki je v oddaljenosti do cca. 25 m od predvidenega omrežja. Stranke se seznanijo z vsemi podrobnostmi glede same izvedbe priključnega plinovoda. Hkrati pa se že ob prvem obisku stranko seznanijo tudi z možnostjo prehoda na zemeljski plin oziroma s koraki, ki jih je potrebno storiti za pričetek uporabe zemeljskega plina. Obisk, ki je prvenstveno namenjen »prodaji« priključnega plinovoda, se tako izkoristi tudi za neposredno svetovanje glede samega prehoda na uporabo zemeljskega plina.

Na podoben način se opravlja tudi svetovanja na domu tistim, ki že imajo priključni plinovod do objekta. Vendar je pot tega svetovanja nekoliko drugačna v primerjavi s »prodajo« priključnih plinovodov. Svetovanje na domu namreč v večini primerov poteka na željo stranke, kar pomeni, da je stranka sama pozvala k temu, da bi želela nekaj več informacij o prehodu na uporabo zemeljskega plina. Pri tem je potrebno dodati, da se je zanimanje za svetovanje ter za morebitni prehod na uporabo zemeljskega plina pri le-teh vzpodbudilo z direktno pošto, v kateri je bilo svetovanje na domu, kot dodatna storitev podjetja Adriaplin, ponujeno.

Pri zgoraj navedenih aktivnostih so v veliko pomoč tudi lokalni sodelavci (upravljalci, lokalni svetovalci). Le-ti namreč v koordinaciji s predstavnikom Adriaplina v veliki meri te aktivnosti tudi izvajajo.

4.3.2 Indirektne prodajne poti

Med indirektno prodajne poti bi lahko uvrstili kontakte z izvajalci notranjih plinskih inštalacij, kontakte s projektantskimi hišami ter kontakte z lokalnimi skupnostmi.

- **Kontakt z izvajalci notranjih plinskih inštalacij:** pomen kontakta z izvajalci notranjih plinskih inštalacij je predvsem v vzpostavitvi dolgoročnega odnosa. Pomembno je namreč spoznati percepcijo zemeljskega plina pri teh izvajalcih, saj so prav oni za stranko tisti najbolj verodostojni sogovornik pri izbiri sistema ogrevanja. Mnogokrat so izvajalci tudi prvi (in edini) pri stranki, ki se odloča o zamenjavi sistema; njihova beseda je tako odločilna pri izbiri energenta za ogrevanje. V koncesijah občinah Adriaplina je zaznati pri izvajalcih notranjih plinskih inštalacij pozitivno percepcijo zemeljskega plina, kar pomeni, da v kolikor ima stranka že izgrajen priključni plinovod, oziroma se objekt nahaja neposredno ob omrežju, je prvi predlog (večine) izvajalcev prav zemeljski plin. Sicer pa večji del komunikacije z izvajalci notranjih plinskih inštalacij poteka z upravljalci omrežij.
- **Kontakti s projektantskimi podjetji:** do stikov prihaja predvsem pri iskanju podatkov za potencialne širitve omrežij ter za razvoj novih bodisi stanovanjskih bodisi poslovnih con.
- **Kontakti z lokalnimi skupnostmi:** v največji meri gre za sodelovanje z občinskimi upravami, ki načrtujejo, usklajujejo in izvajajo širitve javne infrastrukture. Včasih na tej relaciji pride do težav v sodelovanju, saj podjetje ni pridobilo za nobeno tako širitev pravočasno niti projektov niti gradbenega dovoljenja. To pa pomeni, da običajno gradnja plinovoda časovno ne sovpada z gradnjo ostale infrastrukture.

4.4 Nove po prodajne aktivnosti

Podjetje se sooča s številnimi novimi priložnostmi, ki ga je odprtje trga zemeljskega plina prineslo. Zato se že pospešeno pripravlja na nove aktivnosti, ki bodo potrebne za ohranjanje in pridobivanje novih strank ne samo na svojem distribucijskem omrežju ampak tudi na drugih distribucijskih omrežjih. Ljudje v večini primerov odprtost razumejo kot sprostitev konkurence na predhodni zaprti monopolni prostor in posledično konkuriranje z nižjo ceno samega energenta. Podjetje si kot glaven atribut in cilj ni zastavilo konkuriranja s ceno. Bolj kot na ceno, se osredotoča na druge po prodajne aktivnosti in ugodnosti za končne odjemalce v obliki paketnih storitev.

4.4.1 Splošno

Komercialni del podjetja se je na odprtje trga dobro pripravil. Podjetje je med prvimi v Sloveniji s 1. 7. 2007 začelo svojim odjemalcem zaračunavati tako imenovano omrežnino. Začelo je ločeno obračunavati znesek za distribucijo od zneska za samo prodajo plina. To omogoča večjo transparentnost porazdelitve posameznih stroškov in prihodkov, na podlagi katerih bodo temeljile določene nadaljnje aktivnosti.

Podjetje je močno vpeto v prodajne aktivnosti, zato je tudi seznanjeno s potrebami svojih sedanjih in bodočih odjemalcev. Bolj kot konkuriranju s čim nižjo ceno energenta, je naklonjeno razširitvi po prodajnih storitev in po možnosti čim večji prilagoditi storitev posameznemu odjemalcu.

4.4.2 Lastnoročno popisovanje plinomera

Ena prvih po prodajnih aktivnosti, ki jo bo podjetje Adriaplin uvedlo, je možnost zmanjšanja stroškov za vse odjemalce v primeru lastnoročnega popisovanja svojih plinomerov. Akcijo lastnoročnega popisovanja svojih plinomerov je podjetje sicer že izvedlo ob koncu leta 2006, vendar je v zameno ponudilo le dve simbolični darili (koledar za leto 2007 in reklamno kratko majico). Akcija je bila izredno uspešna, saj je podjetje z njo uspelo pridobiti 1.500 novih lastnoročnih popisovalcev. Glede na to, da je imelo podjetje ob akciji skupaj 11.000 odjemalcev zemeljskega plina in ni ponujalo dodatnih ugodnosti in pocenitev, je bil dosežen rezultat lep uspeh. Z novo akcijo lastnoročnega popisovanja plinomera bodo uvedene dodatne denarne ugodnosti v obliki popusta na položnici. Storitve bo namenjena odjemalcem tako na lastnih distribucijskih omrežjih kot tudi na tujih.

Gospodinjstva si bodo na ta način zmanjšala svoje stroške, po drugi strani pa bo imelo od nove storitve koristi tudi samo podjetje. Tako se bo podjetje:

- I. Izognilo morebitnemu nepravilnemu popisu plinomera in posledično manjšemu številu reklamacij.

- II. Ob oddaji odčitka preko uporabniških strani na spletni strani, uporabniki lahko vidijo predogled računa in položnice, tako so le-ti že ob oddaji odčitka seznanjeni z velikostjo zneska na položnici. V primeru nestrinjanja z velikostjo predračuna se lahko zadevo reši veliko prej pred izdajo samega dejanskega računa.
- III. Podjetje se bo razbremenilo stroška popisa plinomerov.
- IV. Lastnoročni popis pa hkrati prinaša tudi dobro osnovo za povečanje števila trajnikov, preko katerih bi odjemalci plačevali svoje račune za plin. S trajniki si podjetje zagotovi redno plačevanje računov in s tem posledično bolj stabilen denarni tok in manjše stroške opominjanja.

4.4.3 Pavšalno plačevanje položnic

V nadaljevanju po prodajnih aktivnosti podjetje razvija še dodatne možnosti plačevanja položnic. Najbolj aktualno in zanimivo za odjemalce je plačevanje položnic na podlagi pavšala. S pavšalom je manjšim odjemalcem (gospodinjstva od 501 m³ do 4.500 m³ porabe zemeljskega plina letno) omogočeno enakomerno plačevanje položnic plina tekom celega leta, podobno kot je že omogočeno za porabo elektrike. Odjemalcu se določi predvidena letna poraba plina za naslednje leto in na podlagi te je razvrščen v ustrezno skupino. Odjemalec bo tekom leta plačeval enako mesečno porabo plina, razdeljeno na dvanajstine. Višina enakomerne mesečne porabe je odvisna od predvidnega letnega odjema. Tako mu je zaračunana enakomerna poraba, ne gleda na njegovo dejansko porabo v določenem mesecu. Odjemalci bodo v poletnih mesecih plačevali višje mesečne račune, kot bi jim bilo potrebno glede na njihovo porabo, po drugi strani pa se bodo razbremenili visokih zimskih položnic.

Enakomernejša razporeditev odjemalčevih stroškov plina in s tem enakomernejša razporeditev prihodkov podjetja po mesecih znotraj leta, koristi obema stranema. Odjemalci se izognejo visokim mesečnim računom v zimskem obdobju, podjetje pa si zagotovi enakomernejše prilive denarja po mesecih. Za podjetje predstavlja nizek poletni odjem plina velik problem, saj so močno zmanjšani prilivi denarja. Podjetje poleti rešujejo predvsem negospodinjiski odjemalci (manjša podjetja in industrija), ki plina ne uporabljajo samo za ogrevanje, ampak tudi v proizvodnji in tako niso zunanje-temperaturno odvisni odjemalci. Neenakomerni odjem plina po mesecih tekom leta za podjetje predstavlja tudi dodaten strošek, saj so mu z nabavne strani dani slabši pogoji ob nakupu plina.

4.4.4 Fiksna cena zemeljskega plina

V nekaterih tujih, predvsem bolj razvitih trgih zemeljskega plina (na primer Veliki Britaniji) so za svoje kupce razvili še nekatere dodatne možnosti načina plačevanja računov. Zanimivo je predvsem plačevanje zemeljskega plina po fiksni ceni skozi celo leto oziroma več let. Podjetje nase prevzame tveganje ob morebitnih večjih nihanjih svetovnih cen zemeljskega plina, na drugi strani pa odjemalci plačujejo nekoliko višjo

ceno plina (pribitek zaradi zavarovanja), vendar brez tveganj za morebiten porast cen plina.

4.4.5 Spletna stran

Agencija za energijo je v februarju 2008 izvedla informativno analizo spletnih strani distributerjev zemeljskega plina. Glavni namen je bil informativni pregled načina in kakovosti zagotavljanja informacij posameznih distribucijskih podjetij gospodinjskim in drugim odjemalcem preko spletne strani. Kriteriji so bili naslednji: urejenost osnovnih strani, aktualnost, ločitev dejavnosti, objava pomembnih dokumentov, obveščanje o omrežnici, pomoč uporabnikom, sporočanje stanja števca, menjava dobavitelja, cena zemeljskega plina, razlaga računa in informacije o dobavi zemeljskega plina.

Rezultati analize so pokazali, da so preko spletne strani podjetja Adriaplin njeni odjemalci dobro obveščeni, saj je bilo izpolnjeno preko 60 % kriterijev ocenjevanja.

Stran mora nuditi optimalno možno mero strukturiranih informacij, tako da jih vsak posameznik, ki išče želene informacije, z najmanj kliki miške tudi dobi. Spletna stran naj bi nudila oporo tako podjetju kot tudi odjemalcem zemeljskega plina.

Vsem odjemalcem zemeljskega plina je podjetje omogočilo podrobnejši vpogled v njihove osebne podatke preko zaščitenih uporabniških strani. Na uporabniških straneh si lahko ogledajo ceno zemeljskega plina, zneske računov po mesecih za eno leto nazaj, predogled računa in položnice, preden jo dobijo na dom, porabo zemeljskega plina po mesecih v tabelarični in tudi grafični podobi. Uporabniške strani bodo v prihodnje še nadgrajene z možnostjo dodatnih funkcij, kot je prikaz dodatnih storitev.

SKLEP

Povpraševanje po zemeljskem plinu se nenehno povečuje. Trendu povečanja poizkuša slediti tudi proizvodnja zemeljskega plina. Največje proizvajalke zemeljskega plina so ZDA, Kanada in Rusija, ki skupaj proizvedejo skoraj polovico svetovne proizvodnje zemeljskega plina. Za stabilno in dolgoročno oskrbo s plinastimi gorivi je pomembno, da skupne in dokazane zaloge iz leta v leto naraščajo. Glede na dosedanjo porabo zemeljskega plina in predvideno porabo zemeljskega plina v prihodnje, bomo plin lahko uporabljali še najmanj 100 let.

Zemeljski plin postaja za Evropsko unijo čedalje bolj pomemben vir energije. V prihodnje bo imel zemeljski plin kot vir energije najhitrejšo stopnjo rasti med fosilnimi energenti, predvsem na račun ekološke sprejemljivosti. Poraba zemeljskega plina na območju EU 27 predstavlja 17 % delež v svetovni porabi, ki se pokriva bodisi iz lastne

domače proizvodnje zemeljskega plina bodisi preko uvoza. V kolikor primerjam razmerje med uvozom in lastno proizvodnjo, ugotovim, da je Evropska unija iz leta v leto bolj odvisna od uvoza zemeljskega plina. Naraščanje odvisnosti Evropske unije od uvoza zemeljskega plina lahko pričakujemo tudi v prihodnje.

Evropska unija si prizadeva vzpostaviti konkurenčne razmere v Uniji, v želji da bo evropski trg zemeljskega plina enotni trg. V zakonodajnem smislu želi Evropska unija spremeniti zakonodajo z namenom učinkovitejšega izvajanja storitev prenosa in distribucije zemeljskega plina ter s tem zagotoviti večjo preglednost kot potrební pogoj za delovanje trga. Trg v Evropski uniji še ne deluje v polni meri kljub velikemu številu podjetij, ki ponujajo zemeljski plin. Pravega rivalstva med podjetji ni, saj je med njimi samo nekaj pomembnih konkurentov. Glavni razlog omejene konkurence je dejstvo, da kupujejo podjetja plin od istega dobavitelja, oziroma imajo nekatera podjetja prevladujoč položaj.

Slovenija je prevzela smernice in predpise Evropske unije na področju energetike in v drugi polovici leta 2007 odprla trg zemeljskega plina za vse odjemalce na trgu.

Zamenjav dobaviteljev zemeljskega plina na distribucijskem omrežju v letu 2007 ni bilo zaradi še neurejenih razmer na trgu. Trenutne razmere na slovenskem trgu zemeljskega plina kažejo povečanje cene oskrbe z zemeljskim plinom, spremembe pri načinu obračunavanja (boljša preglednost) in omejene možnosti gospodinjskih odjemalcev za dejansko zamenjavo dobavitelja.

Vloga Agencije za energijo bo v prihodnje še bolj pomembna. Odgovorno in sproti se bo morala odzivati na zahteve sistemskih operaterjev. Tu ne gre samo za upravičene stroške in reguliran donos na sredstva, ampak tudi na prodane in ne le planirane količine zemeljskega plina.

Ocenjujem, da bodo v prihodnje premiki pri prodaji plina na drobno predvsem v smeri večjega števila ponudnikov (uvoznikov) zemeljskega plina, večjih zahtev kupcev predvsem v smislu fleksibilnejših pogodb (ročnost, količine, zakup omrežij,...), konkurence med distributerji in možnosti izbire, kar privede do učinkovitega poslovanja distributerjev.

Podjetje Adriaplin, bo moralo tudi v prihodnosti še naprej stremeti k prilagajanju razmeram na trgu zemeljskega plina, se je na spremembe dobro pripravilo. Podjetje se zaveda vseh novih priložnosti in nevarnosti, ki jih odprtost trga zemeljskega plina prinaša. Zato se že pospešeno pripravlja na nove aktivnosti, ki bodo potrebne za ohranjanje starih in pridobivanje novih odjemalcev.

LITERATURA IN VIRI

1. Akt o določitvi metodologije za obračunanje omrežnine za distribucijsko omrežje zemeljskega plina. (2006). *Uradni list RS*. (Št. 87/2005, 30. september 2005).
2. Akt o določitvi omrežnine za distribucijsko omrežje zemeljskega plina. (2008). *Uradni list RS*. (Št. 10/2008, 30. januar 2008).
3. *BP Statistical Review of World Energy (history) 2006*. Najdeno 18. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.bp.com/productlanding.do?categoryId=6848&contentId=7033471>.
4. Brečević, D., Hrovatin, N. & Šaver, A. *Oblikovanje cene zemeljskega plina na transportnem sistemu*. IREET. Najdeno 16. februarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.ireet.si/slo/referati/oblikovanje-cene.pdf>
5. *Ceniki v tabeli omenjenih družb*.(2008). Najdeno 23. aprila 2008 na spletnih naslovih omenjenih družb.
6. *CIA Factbook figures 2006*. Najdeno 10. aprila 2008 na spletnem naslovu http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Natural_gas_production_world.PNG.
7. *Cross-Border Natural Gas Trade in APEC Economies*. (2004). Sydney: Resources Law International.
8. Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta. (2003). *Uradni list EU*. (Št. 2003/55/EC, 26. junij 2003).
9. Dover, F. & Odar, U. (2008, 6. marec). Delovanje sistemskih operaterjev distribucijskega omrežja zemeljskega plina po odprtju trga z zemeljskim plinom. *En.konferenca 008*. Ljubljana: Energetika.net.
10. Drašković, H. (2008, 6. marec). Prednosti in slabosti popolnega odprtja trga z zemeljskim plinom. *En.konferenca 008*. Ljubljana: Energetika.net.
11. Energetski zakon. (1999). *Uradni list RS*. (Št. 79/1999, 30. september 1999).
12. *European gas market indicators of liberalization process 2005-2006*. (2007). Luxembourg: Eurostat.
13. *Fosilna goriva*. Najdeno 22. februarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.geoplin-plinovodi.si/MainFrame.asp?meni1=2&Jezik=>.
14. *Future natural gas demand in Europe*. (2006). Oxford: Oxford institute for energy studies.
15. *Gas and electricity market statistics*. (2006). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

16. *Geoplin poslovno poročilo 2006*. Najdeno 25. aprila 2008 na spletnem naslovu <http://www.geoplin.si/main.asp?MENIID=1500&JEZIK=0&TIP=B>.
17. *Geoplin*. Najdeno 22. februarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.geoplin.si/>.
18. Goerten, J. & Clement, E. (2007). Gas prices for EU households and industrial customers on 1 januar 2007. *Statistics in focus – Environment and Energy*. Luxembourg: Eurostat.
19. Hafner, M. (2002). *Future natural gas supply options and supply cost for Europe*.
20. Hrovatin, D. (2008). Odpiranje trga z zemeljskim plinom in uvedba omrežnine. *Glasilo Mestne občine Ljubljana*, št. 1, str 25.
21. Kingma, D., Lijesen, M. & Mulder, M. (2002). Gas-to-gas Competition Versus Oil Price Linkage. *25th Annual International Conference of the IAEE*. Aberdeen: IAEE.
22. Koletnik, D. (2008, 6. marec). V toku sprememb na področju zemeljskega plina. *En.konferenca 008* (str. 25). Ljubljana: Energetika.net.
23. Lecarpentier, A. (2006). *The liberalization of gas market in Europe*. France: Lyon.
24. *Letno poročilo 2006*. (2007). Maribor: Agencija Republike Slovenije za energijo.
25. Lewiner, C. (2007). *Energy markets observatory*. Najdeno 12. februarja 2008 na spletnem naslovu http://www.capgemini.com/resources/thought_leadership/european_energy_markets_observatory/.
26. *Oil, Gas reserves inch up, production steady in 2007*. (2008). Najdeno 22. oktobra 2008 na spletnem naslovu http://www.ogj.com/display_article/315586/7/ARCHI/none/none/1/SPECIAL-REPORT:-Oil,-gas-reserves-inch-up,-production-steady-in-2007/
27. Oostvoorn, V.F. & Boots, G.M. (1999), *Impacts of Market Liberalisation on the EU Gas industry*. Najdeno 12. marca 2008 na spletnem naslovu <http://www.ecn.nl/docs/library/report/1999/rx99032.pdf>.
28. Pajk, M. (2002). *Prestrukturiranje trga zemeljskega plina v Sloveniji*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
29. *Plinasta goriva in naprave za ogrevanje prostorov in vode*. (2003). Ljubljana: Fakulteta za strojništvo.
30. *Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2006*. (2007). Maribor: Javna agencija RS za energijo.
31. Praček, I. (2008, 6. marec). Slovenija v vrtincu sprememb v energetiki. *En.konferenca 008*. Ljubljana: Energetika.net.

32. Resolucija o nacionalnem energetskega programu. (2004). *Uradni list RS*. (Št. 57/2004, 5. april 2004).
33. *Security of gas supply in open markets*. (2004). Paris: International Energy Agency.
34. Sistemska obratovalna navodila. (2007). *Uradni list RS*. (Št. 66/2007, 24. julij 2007).
35. Smolnikar, S. (2008). Ponudba Energetike Ljubljana na odprtem trgu. *Glasilo Mestne občine Ljubljana*, št. 1, str. 23.
36. *Splošno o zemeljskem plinu*. Najdeno 12. januarja 2008 na spletnem naslovu <http://www.adriaplin.si/o-zemeljskem-plinu-splosno.htm>.
37. *Statistical book* (str. 13). (2005). Luxembourg: Eurostat 2005 edition.
38. *Statistical book* (str. 10). (2007). Luxembourg: Eurostat 2007 edition.
39. *Statistični letopis energetskega gospodarstva Republike Slovenije 2006*. (2007). Ljubljana: Ministrstvo za gospodarske dejavnosti.
40. Švigelj, M. (2008). *Regulacija in liberalizacija trga zemeljskega plina v EU in Sloveniji*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
41. *What is LNG*. Najdeno 25. aprila na spletnem naslovu <http://www.gorgon.com.au/06-news/factsheets/Gorgon%20Fact%20Sheet%20-%20What%20is%20LNG.pdf>.

PRILOGE

PRILOGA 1: Razlaga pojmov

Distribucija zemeljskega plina: je transport zemeljskega plina po distribucijskem omrežju;

Distribucijsko omrežje: je omrežje plinovodov, ki so funkcionalno zgrajeni na geografskem območju, določenem s strani lokalne skupnosti kot območje izvajanja gospodarske javne službe dejavnost systemskega operaterja distribucijskega omrežja zemeljskega plina, in po katerem se izvaja distribucija zemeljskega plina;

Dobavitelj zemeljskega plina: pravna ali fizična oseba, ki odjemalcu na osnovi pogodbe dobavlja zemeljski plin;

Dostop: uporaba omrežja zemeljskega plina za odjem dogovorjene količine zemeljskega plina v dogovorjenem časovnem obdobju;

Odjemalec: pravna ali fizična oseba, ki je na pogodbeni osnovi oskrbovana z zemeljskim plinom za lastno rabo ali nadaljnjo prodajo;

Omrežnina: je cena za uporabo omrežja, ki je namenjena plačevanju izvajanja gospodarske javne službe dejavnosti systemskih operaterjev distribucijskih in prenosnih omrežij ter pokrivanju stroškov systemskih storitev;

Oskrba z zemeljskim plinom: je proces pridobivanja, predelave, proizvodnje, prenosa, distribucije in dobave energije;

Priključitev: izvedba fizične povezave priključnega plinovoda na distribucijsko omrežje;

Sm³: standardni kubični meter zemeljskega plina je količina zemeljskega plina, ki se nahaja v volumnu 1 m³, pri absolutnem tlaku 1,01325 bara pri temperaturi 15 stopinjcelzija;

SODO: systemski operater distribucijskega omrežja;

Uporabnik: pravna ali fizična oseba, ki iz distribucijskega omrežja odjema ali oddaja zemeljski plin v distribucijsko omrežje;

Upravičen odjemalec: odjemalec, ki lahko prosto izbira dobavitelja po določbah Energetskega zakona.

PRILOGA 2: Distribucijska podjetja

V spodnji tabeli so prikazana vsa distribucijska podjetja na trgu zemeljskega plina v Sloveniji na distribucijski mreži, njihovo razmerje do občine in njihova lokacija delovanj.

Tabela 1: Prikaz podjetij in območij njihovih delovanj ter oblike razmerja do občine

Št.	Podjetje	Oblika razmerja	Občina, kjer izvajajo svojo dejavnost
1	Adriaplin, d.o.o.	Koncesijsko razmerje	Ajdovščina, Bled, Brežice, Ptuj, Laško, Logatec, Kamnik, Krško, Nova Gorica, Radeče, Rogaška Slatina, Šempeter-Vrtojba, Šentjur, Štore, Vipava, Vojnik, Zagorje
2	Domplan, d.d.	Koncesijsko razmerje, pogodba	Kranj, Naklo
3	Energetika Celje, d.o.o.	Javno podjetje	Celje
4	Energetika Ljubljana, d.o.o.	Javno podjetje	Brezovica, Dobrova-Polhov Gradec, Dol pri Ljubljani, Ig Mestna občina Ljubljana, Medvode, Škofljica
5	Javno podjetje Plinovod Sevnica	Javno podjetje	Sevnica
6	Istrabenz plini, d.o.o.	Koncesijsko razmerje	Novo mesto
7	JEKO-IN; d.o.o.	Javno podjetje	Jesenice
8	Javno komunalno podjetje Slovenj Gradec, d.o.o.	Javno podjetje	Slovenj Gradec
9	Komunalno podjetje Velenje, d.o.o.	Javno podjetje	Velenje
10	Komunalno podjetje Vrhnika, d.d.	Javno podjetje	Vrhnika
11	Loška komunala, d.d.	Koncesijsko razmerje	Škofja Loka
12	Mestni plinovodi, d.o.o.	Koncesijsko razmerje	Ormož, Lendava, Ljutomer, Murska Sobota, Polzela, Prebold, Radenci, Zreče, Žalec, Hrastnik
13	Petrol Energetika, d.o.o.	Koncesijsko razmerje	Dravograd, Prevalje, Mežica, Ravne na Koroškem
14	Petrol, d.d.	Koncesijsko razmerje	Domžale, Trzin, Mengeš
15	Petrol Plin, d.o.o.	Koncesijsko razmerje	Beltinci, Odranci, Radovljica, Rogatec, Sežana, Turnišče, Tržič, Vodice
16	Plinarna Maribor, d.d.	Koncesijsko razmerje	Hoče – Slivnica, Maribor, Ruše
17	Plinstal, d.d.	Koncesijsko razmerje	Žirovnica

Vir: Poročilo o stanju na področju energitike v Sloveniji v letu 2006, 2007, str. 75.

PRILOGA 3: Odgovornost sistemskega operaterja¹

Sistemski operater je odgovoren za:

- distribucijo zemeljskega plina;
- obratovanje, vzdrževanje in razvoj distribucijskega omrežja;
- zagotavljanje dolgoročne zmogljivosti distribucijskega omrežja, da omogoča razumne zahteve za priključitev in dostop do omrežja;
- zanesljivost oskrbe z zemeljskim plinom, s tem da zagotavlja ustrezno zmogljivost in zanesljivost obratovanja distribucijskega omrežja;
- nediskriminatorno obravnavanje uporabnikov distribucijskega omrežja;
- zagotavljanje potrebnih podatkov drugim sistemskim operaterjem, z omrežji katerih je distribucijsko omrežje, ki ga upravlja, povezano;
- zagotavljanje potrebnih podatkov uporabnikom, da lahko učinkovito uveljavljajo dostop do distribucijskega omrežja;
- napoved porabe zemeljskega plina z uporabo metode celovitega načrtovanja, z upoštevanjem varčevalnih ukrepov pri porabnikih.

Vodilna akta SODO:

- Splošni pogoji za dobavo in odjem zemeljskega plina iz distribucijskega omrežja
- Sistemska obratovalna navodila.

¹ Sistemska obratovalna navodila (Uradni list RS 66/2007 z dne 24. 7. 2007).